

Tomislav Brđanović *
Goran Supančić **

TROŠKOVI KAZNENOG POSTUPKA U SUDSKOJ I DRŽAVNOODVJETNIČKOJ PRAKSI

U radu se u „sudskom“ dijelu razmatra pojam troškova kaznenog postupka u sadržajnom i vremenskom pogledu, vrste troškova razmatraju se samo u pogledu pitanja nagrade odvjetnika kao sudionika postupka, a u dijelu o odlukama o troškovima daje se paralelni pregled zakonskih rješenja u vezi sa sudskom praksom i pravnim stajalištima, ponajprije u problematičnim situacijama u sudskoj praksi. U „državnoodvjetničkoj“ dijelu rada autori se bave pitanjima u kojim situacijama državni odvjetnik odlučuje o troškovima postupka, kada odlučuje o predujmljivanju troškova, kada je policija obveznik plaćanja troškova, nagrade branitelju kod dokaznih radnji, obustave postupka i plaćanju troškova i olakšanju obveze državnom odvjetniku za praćenje imovnog stanja osuđenika koji je oslobođen plaćanja troškova postupka. U zaključnim razmatranjima autori pokušavaju sumirati izložene praktične probleme i odgovore koje je praksa pružila na te probleme.

Ključne riječi: definicija troškova kaznenog postupka, vrste troškova, odluke o troškovima postupka, sudska i državnoodvjetnička praksa o troškovima kaznenog postupka

1. UVOD

Troškovi kaznenog postupka u sudskim su i državnoodvjetničkim odlukama posljednji dio odluke koja se izriče i obrazlaže, pa su, u skladu s podnorniranošću u Zakonu o kaznenom postupku,¹ ti dijelovi odluke često prilično

* Tomislav Brđanović, sudac/predsjednik Kaznenog odjela Županijskog suda u Varaždinu; Tomislav.Brdanovic@zsvz.pravosudje.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7350-3408>

** Goran Supančić, zamjenik u Županijskom državnom odvjetništvu u Varaždinu; Goran.Supancic@zdovz.dorh.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0549-2107>

¹ Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22 i 36/24 – dalje ZKP).

šturi. No zaslužuju li te odluke ovakav tretman? Trošak postupka višestruke je interesne prirode. Predstavlja trošak koji će (na)platiti stranka koja (ni)je uspje-
la u kaznenom postupku (u širem smislu riječi državni proračun, okrivljenik
ili druga osoba). S druge strane, radi se o prihodu državnog proračuna i cijeni
za funkcioniranje pravosudnog sustava u širem smislu. Radi se i o prihodu
sudionika u postupku (odvjetnika kao branitelja i opunomoćenika, vještaka
i tumača i dr.). Odredbe ZKP-a ipak daju učinkovit alat za donošenje odluka
o troškovima, a podnormiranost nerijetko dopunjuje sudska praksa, odnosno
stajališta viših sudova.

U radu će se obraditi odredbe ZKP-a, drugih zakona i podzakonskih akata
o troškovima te odredbe Tarife o nagradi i naknadi troškova za rad odvjetnika²
kroz sudske i državnoodvjetničke odluke koje sadrže odluku o troškovima.
Upravo podnormiranost ovog područja, istaknuti različiti interesi, ali i šarolika
praksa sudova i državnih odvjetništava svih razina, što je posljedica zakonskog
uređenja žalbenog postupka u odnosu na posebno rješenje o troškovima čl.
148. st. 5. u vezi čl. 19.b st. 5. i 19.d st. 3. ZKP-a, dovode do pravne nesigurnosti
za sve zainteresirane za odluku o troškovima postupka.

U posljednje vrijeme nisu rijetke situacije potrebe donošenja zaključaka
i pravnih stajališta viših i najvišeg suda (čl. 27. st. 3. i čl. 38. Zakona o su-
dovima) u pogledu spornih pitanja troškova kaznenog postupka (npr. „retro-
aktivna“ primjena Tarife, rok za dopunu zahtjeva za naknadu troškova i dr.).
O pitanjima troškova odlučivao je i Ustavni sud (dalje u tekstu: USRH), npr.
U-IIIBi-2031/2023. od 7. veljače 2024.

Ovaj rad ne pretendira pružiti odgovore na sva pitanja, već ponajprije želi
istaknuti sporna mjesta i prikazati odgovore prakse na njih. Kod toga valja,
sukladno istaknutom uređenju žalbenog postupka, upozoriti i na nedostupnost
prakse, jer je svaki sud (općinski, županijski) zadnja instanca odlučivanja o
remonstrativnoj žalbi protiv rješenja o troškovima. Istraživanje prakse sudova
u Republici Hrvatskoj o troškovima postupka iziskivalo bi i vrijeme i resur-
se koji su izvan okvira ovog stručnog rada. Stoga će se autori ograničiti na
dostupnu praksu, prvenstveno Županijskog suda u Varaždinu (dalje u tekstu:
ŽSVŽ), uz korištenje odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje u tek-
stu: VSRH), odnosno zaključaka sa zajedničkih sastanaka VSRH (Kazneni
odjel) s predsjednicima odjela županijskih sudova.

Rad je strukturiran u dva glavna dijela. U prvome se razmatra „sudski“
aspekt odluka o troškovima kaznenog postupka, dok se u drugom autori bave
specifičnostima „državnoodvjetničkog“ odlučivanja o troškovima kaznenog
postupka, ponajprije baveći se vrstama odluka u pojedinim ZKP-om (ne)pred-
viđenim situacijama. Tako se u prvom dijelu, koji je strukturiran u tri odjelj-

² Narodne novine, broj 138/23 – dalje Tarifa.

ka, autori nakon kratke analize definicije troškova bave ne do kraja riješenim i razjašnjenim pojmom završetka kaznenog postupka, kao i specifičnostima pojedinih vrsta odluka o troškovima kaznenog postupka. Drugi dio rada podijeljen je u pet odjeljaka i bavi se pitanjima državnog odvjetnika kao obveznika isplate predujma troškova u „predsudskom“ stadiju postupka, plaćanjem troškova od strane policije, nagradom branitelju kod dokaznih radnji koje provodi državni odvjetnik, obustavom kaznenog postupka i odlukama državnog odvjetnika o troškovima, provjerom imovinskog stanja osuđenika na temelju članka 148.a ZKP-a. Zaključno se pokušava sumirati ova heterogena tema na temelju prikazanih odgovora prakse.

Rad se u „sudskom“ dijelu oslanja na seriju radionica i priručnik izrađen za potrebe održavanja radionica u Pravosudnoj akademiji „Zakon o kaznenom postupku – troškovi kaznenog postupka i dostava pismena“, uz prerade i dopune, pogotovo u pogledu novije sudske prakse.

2. TROŠKOVI KAZNENOG POSTUPKA U SUDSKOJ PRAKSI

2.1. Troškovi kaznenog postupka – pojam i definicija

U ZKP-u troškovi kaznenog postupka uređeni su u čl. 145.–152., u Glavi X., dakle u devet zakonskih članaka sadržana je glavina odredbi koje je zakonodavac predvidio za uređivanje troškova kaznenog postupka.

Zakon o krivičnom postupku³ i Zakon o kaznenom postupku⁴ sadržavali su praktički isti broj odredbi kao i ZKP-a (čl. 87.–94.; čl. 119.–126.), koje su sadržajno gotovo iste.⁵ Povijesna usporedba mogla bi govoriti o dvije stvari: da je sedam, osam ili devet članaka dostatno za uređenje pitanja troškova s jedne strane, a s druge o podnormiranosti i zanemarivanju ovog dijela kaznenog postupka kao „manje“ važnog. Što je pravi razlog za takvo normativno postupanje, ne pojašnjava ni tekst obrazloženja Konačnog prijedloga Zakona o kaznenom postupku,⁶ koji se oslanja na prijašnji ZKP/97, bez posebnog obrazloženja odredbi o troškovima.

³ Zakon o krivičnom postupku (Narodne novine, broj 52/91, 34/93, 38/93 i 28/96).

⁴ Zakon o kaznenom postupku (1997) (Narodne novine, br. 110/97, 27/99, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03 – službeni pročišćeni tekst, 178/04, 115/06, 152/08, 76/09, 80/11, 143/12, dalje ZKP/97).

⁵ Primjerice usporedbom čl. 87. Zakona o krivičnom postupku i čl. 145. ZKP-a vidljiva je gotovo pa istovjetnost sadržaja odredbi.

⁶ PZE 116, na stranici: <https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/konacni-prijedlog-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-citanje-p-z-e-br-116> (pristupljeno 1. srpnja 2024.), str 179: „Predmetna glava je koncepcijski uređena prema postojećem ZKP-u.“

Čl. 145. st. 1. ZKP-a sadrži definiciju pojma troškova navođenjem dva elementa tog pojma.⁷ Troškovi kaznenog postupka jesu izdaci (sadržajno određenje) koji su učinjeni od započinjanja do završetka kaznenog postupka, izdaci za dokazne radnje prije početka kaznenog postupka te izdaci za pružanje pravne pomoći (vremensko određenje). Ta definicija naočigled je bez potrebe tumačenja. No postoji potreba tumačenja kako pojma izdataka, što je istoznačnica s troškovima, pa se stvarno radi o kružnoj definiciji, tako i odredbi o započinjanju kaznenog postupka, završetku istoga, definiranju dokaznih radnji prije početka i pravnoj pomoći radi utvrđivanja istaknute vremenske komponente definicije.

Vrste izdataka (troškova) pobrojane su u čl. 145. st. 2.⁸ ZKP-a navođenjem svega što ulazi u troškove kaznenog postupka. Tom popisu valja ipak dodati i trošak iz čl. 149. st. 1. ZKP-a – nužne troškove okrivljenika, koji nisu obuhvaćeni prednjom odredbom. Kada se povežu odredbe čl. 145. st. 1. i st. 2. ZKP-a (i čl. 149. st. 1. ZKP-a), može se odgovoriti na pitanje što sve obuhvaćaju i na što se odnose troškovi kaznenog postupka, pa bi te odredbe zajedno tvorile definiciju izdataka. Te odredbe dopunjuju i odredbe čl. 6.–26. Pravilnika o naknadi troškova u kaznenom postupku⁹ koje pobliže definiraju pojedine vrste troškova. Valja navesti kako u pregledanim odlukama te u vlastitoj praksi gotovo da nismo zabilježili pozivanje na navedeni propis.

Odredbom čl. 17. st. 1. ZKP-a¹⁰ određeno je vrijeme započinjanja kaznenog postupka. U smislu te odredbe svi troškovi koji nastanu nakon započinjanja

⁷ Troškovi kaznenog postupka jesu izdaci od započinjanja do njegova završetka, izdaci za dokazne radnje prije početka kaznenog postupka te izdaci za pružanje pravne pomoći.

⁸ Troškovi kaznenog postupka obuhvaćaju:

1) troškove za svjedoke, vještake, tumače i stručne osobe, troškove tehničkog snimanja, troškove prepisivanja zvučnih snimki i troškove očevida, troškove kopiranja ili snimanja spisa ili dijela spisa

2) podvozne troškove okrivljenika

3) izdatke za dovođenje okrivljenika ili uhićene osobe

4) podvozne i putne troškove službenih osoba

5) troškove liječenja okrivljenika koji nema pravo na zdravstvenu zaštitu dok se nalazi u pritvoru ili istražnom zatvoru ili zdravstvenoj ustanovi na temelju odluke suda te troškove porođaja

6) paušalnu svotu

7) nagradu i nužne izdatke branitelja, nužne izdatke privatnog tužitelja i oštećenika kao tužitelja i njihovih zakonskih zastupnika te nagradu i nužne izdatke njihovih opunomoćenika

8) nužne izdatke oštećenika i njegova zakonskog zastupnika te nagradu i nužne izdatke njegova opunomoćenika.

⁹ Narodne novine, br. 58/12, 111/12.

¹⁰ Kazneni postupak započinje:

1) pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage

2) potvrđivanjem optužnice ako istraga nije provedena

3) određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe

4) donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga (članak 541. stavak 1.).

kaznenog postupka ulaze u troškove kaznenog postupka iz čl. 145. st. 1. ZKP-a. U ZKP-u nema odredbe koja bi određivala kada kazneni postupak završava. Ipak, odgovor na to pitanje mogao bi se pronaći u odredbama o branitelju (čl. 66. st. 1. toč. 2. i čl. 68. st. 2. ZKP-a¹¹) i izvršenju odluka (čl. 179. st. 1. ZKP-a¹²) te o obnovi postupka (čl. 497. st. 1. ZKP-a),¹³ pa bi se završetak postupka mogao vezati uz trenutak pravomoćnosti.¹⁴ No nije sve tako jednoznačno. Postupci po izvanrednim pravnim lijekovima dio su pravomoćno dovršenog kaznenog postupka, u kojem također mogu nastati troškovi. Ista mogućnost postoji i u odnosu na incidentne postupke koji proizađu iz kaznenog postupka (opoziv uvjetne osude, preispitivanje izvršenja rada za opće dobro, izvršenje kazne i dr.). Postoji nekoliko odluka u odnosu na postupak opoziva uvjetne osude ŽSVŽ-a, kada je došlo do obustave postupka opoziva uvjetne osude.¹⁵ Suprotno tome VSRH¹⁶ u odnosu na postupak opoziva uvjetne osude govori da se ne radi o kaznenom postupku, pa nema mjesta primjeni odredbi o troškovima. Jednako tako govori i Županijski sud u Bjelovaru (dalje u tekstu: ŽSBJ)¹⁷

¹¹ Čl. 66. st. 1. Okrivljenik mora imati branitelja:

2) ako se postupak vodi zbog kaznenog djela iz nadležnosti županijskog suda, od prvog ispitivanja ili donošenja rješenja o provođenju istrage do pravomoćnog dovršetka kaznenog postupka, a za kaznena djela za koja je izrečena kazna dugotrajnog zatvora i za postupak po izvanrednim pravnim lijekovima.

Čl. 68. st. 2. Prava i dužnosti branitelja prestaju pravomoćnim dovršetkom kaznenog postupka, osim ako drukčije nije propisano ovim Zakonom.

¹² Pravomoćna presuda izvršava se kad je uredno dostavljena i kad za njezino izvršenje ne postoje zakonske smetnje. Ako nije podnesena žalba ili su se stranke odrekle ili su odustale od žalbe, presuda je izvršna protekom roka za žalbu, odnosno od dana odricanja ili odustajanja od podnesene žalbe.

¹³ Kazneni postupak koji je dovršen pravomoćnim rješenjem ili pravomoćnom presudom može se na zahtjev ovlaštene osobe obnoviti samo u slučajevima i uz uvjete propisane u ovom Zakonu.

¹⁴ U citiranim odredbama ZKP govori o „dovršetku“ postupka, a u čl. 145. st. 1. ZKP-a o završetku postupka.

¹⁵ ŽSVŽ, Kž-176/2018-3 od 8. svibnja 2018. „Prema tome odredbe o troškovima kaznenog postupka primjenjuju se na odgovarajući način i na troškove incidentnih postupaka, posebnih postupaka i postupaka po izvanrednim pravnim lijekovima, a ne isključivo na troškove nastale povodom raspravljanja glavnog predmeta. Ako u pogledu tih troškova nema posebnih odredaba, analogno se primjenjuju propisi o troškovima u glavnom predmetu.“ Također ŽSVŽ, Kžzd-28/2020-3 od 13. svibnja 2020.

¹⁶ VSRH, Kzz-29/2020-3 od 11. prosinca 2020. „Postupak opoziva uvjetne osude reguliran je člankom 564. ZKP. Glave XXIX. smještene u Treći dio tog Zakona naziva ‘Posebni postupci’ i on se provodi nakon pravomoćnog okončanja kaznenog postupka pa nedvojbeno nije jedan od njegovih stadija niti se on može izjednačiti s kaznenim postupkom jer se u njemu ne odlučuje o kaznenoj odgovornosti već o opozivu uvjetne ili djelomične uvjetne osude pravomoćno izrečene osuđeniku. Zbog toga u tom postupku nema mjesta primjeni odredbe članka 149. stavka 1. ZKP/08.“

¹⁷ ŽSBJ, Kž-322/2018-2 od 20. prosinca 2018.

u odnosu na postupak izvršenja novčane kazne koji je obustavljen zbog zastare i u odnosu na troškove opunomoćenika osuđenika. No suprotno tome VSRH u odluci Kzz-42/07-2 od 12. veljače 2008. u odnosu na troškove oštećenika koji je inicirao pokretanje postupka opoziva govori o povredi zakona u korist okrivljenika donošenjem odluke o odbijanju zahtjeva oštećenika za naknadu troškova postupka opoziva.

Nije jednoznačan ni pojam „izdaci za dokazne radnje prije početka kaznenog postupka te izdaci za pružanje pravne pomoći“.¹⁸ Nađena je i odluka VSRH koja, s aspekta troškova postupka, pojam izdataka za pružanje pravne pomoći veže uz fazu izvršenja odluka.¹⁹ Samo se primjera radi spominju sljedeće odluke koje se odnose na ta pitanja i koje upućuju na potrebu tumačenja norme.²⁰

U odnosu na navedeno bilo bi potrebno jasnije odrediti vremensku dimenziju trajanja kaznenog postupka kako sudovi i državna odvjetništva isti pojam ne bi tumačili na različiti način. Pomoć u tumačenju ne daje pregledana pravna teorija²¹ ni obrazloženje uz Konačni prijedlog Zakona o kaznenom postupku. Možda bi odgovor, kao prilog razmatranju ovog pitanja, ležao u razmišljanju da kazneni postupak u širem smislu obuhvaća i postupanje prema osumnjičeniku prije započinjanja kaznenog postupka, kao i postupak po izvanrednim pravnim lijekovima, postupak opoziva uvjetne osude, ali i postupak izvršenja kazni, koje inicira ili poduzima država preko tijela progona ili sudovanja. Kada nastane situacija u kojoj je osumnjičenik/okrivljenik/optuženik/osuđenik „uspio“ u postupku, čini se nepravednim i protivnim osnovnim načelima prava nastanak njegove obveze plaćanja troškova postupka. Navedeno je istaknuto i u praksi Europskog suda za ljudska prava (dalje u tekstu: ESLJP) u odnosu na pozicije osumnjičenika/okrivljenika/optuženika u predmetima Minelli protiv

¹⁸ O tome nešto više pod 3.2. ovog rada.

¹⁹ Presuda VSRH Kzz-2/2017-3 od 24. siječnja i 5. rujna 2017. – „frazu ‘izdaci za pružanje pravne pomoći’ logično pokriva pružanje pravne pomoći i izvan kaznenog postupka u užem smislu te riječi“ – troškovi opunomoćenika osuđenika u postupku preispitivanja izvršavanja rada za opće dobro koji je obustavljen.

²⁰ ŽSVŽ, Kv II-216/2018-3 od 29. siječnja 2018. – odbačaj kaznene prijave i trošak osumnjičenika za nagradu i nužne troškove branitelja u pretkaznenom dijelu postupka; VSRH, Kzz-75/13-3 od 13. kolovoza 2013. – troškovi u slučaju odbačaja kaznene prijave, a oštećenik ne preuzima progon, pri čemu je okrivljenik imao troškove za obranu; VSRH, I Kž-286/16-3 od 6. lipnja 2016. – obustava postupka u fazi potvrđivanja optužnice, treba riješiti i o troškovima postupka.

²¹ Garačić, Ana, Novosel, Dragan, Zakon o kaznenom postupku u sudskoj praksi, Libertin naklada, Rijeka, 2018; Pavišić, Berislav, Komentar Zakona o kaznenom postupku, Templar-book, Šmrika, 2015; Pavlović, Šime, Zakon o kaznenom postupku, Libertin naklada, Rijeka, 2018, uz naglasak kako ne postoji previše tekstova koji se bave područjem troškova kaznenog postupka.

Švicarske,²² Allen protiv Ujedinjenog Kraljevstva,²³ odnosno Yassar Hussein protiv Ujedinjenog Kraljevstva.²⁴ Za sve spomenute odluke ključno je istaknuti da se zasnivaju na tumačenju značenja čl. 6. st. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,²⁵ koja uz osnovno značenje ima i drugo: „da štiti pojedince koji su oslobođeni optužbe u kaznenom postupku ili je protiv njih kazneni postupak obustavljen od tretmana vlasti ili javnih dužnosnika kao da su stvarno krivi za djelo za koje su optuženi“.²⁶ Navedene odluke nemaju doticaja s položajem osuđenika jer se pozivaju na čl. 6. st. 2. Konvencije, koja u pravilu nije primjenjiva na položaj osuđenika. No ESLJP, ovisno o težini disciplinskog (stegovnog) postupka, tom postupku daje oznaku „kaznene optužbe“,²⁷ pa bi se u i tim postupcima mogla pojaviti pitanja primjene čl. 6. st. 2. Konvencije. No i kada disciplinski (stegovni) postupak nema karakter „kaznene optužbe“ prema autonomnom tumačenju ESLJP-a, dolazi u obzir primjena građanskog aspekta čl. 6. Konvencije.²⁸ Kad bi se pak razmatrao pojam izdataka za pružanje pravne pomoći, za koji se čini da nije vezan uz vremensku odrednicu definicije troškova kaznenog postupka, bilo bi moguće, ali i pravedno, predvidjeti pravo osuđenika koji uspije u postupcima koje je država inicirala na naknadu troškova. U ovom smislu moguće bi bilo predložiti, *de lege ferenda*, djelomičnu izmjenu odredbe čl. 145. st. 1. ZKP-a u njezinoj vremenskoj dimenziji tako da glasi: „Troškovi kaznenog postupka jesu izdaci koji su učinjeni tijekom kaznenog postupka ili povodom kaznenog postupka.“

²² Minelli protiv Švicarske, broj zahtjeva 8660/79, presuda od 25. ožujka 1983. – protivno je čl. 6. st. 2. Konvencije nalogati plaćanje razmjernog dijela troškova kaznenog postupka i troškova privatnih tužitelja kada je postupak obustavljen zbog zastare, bez pravomoćne osude optuženika za kazneno djelo.

²³ Allen protiv Ujedinjenog Kraljevstva, broj zahtjeva 25424/09, presuda od 12. srpnja 2013. – pitanje pravične naknade zbog pogrešne osude potpada također pod domašaj odredbe čl. 6. st. 2. Konvencije jer taj postupak slijedi i povezan je s odlukom u prethodnom (kaznenom) postupku (§ 99. presude).

²⁴ Yassar Hussein protiv Ujedinjenog Kraljevstva, broj zahtjeva 8866/04, presuda od 7. ožujka 2005. – odbijen zahtjev okrivljenika za naknadu troškova nakon što je tužitelj odustao od optužbe uz obrazloženje suca iz kojega proizlazi da je sudac mišljenja da je okrivljenik počinio kazneno djelo i da su to razlozi zbog kojih odbija zahtjev, protivno presumpciji nedužnosti.

²⁵ Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17, dalje Konvencija.

²⁶ Presuda Allen protiv Ujedinjenog Kraljevstva, § 94.

²⁷ Europski sud za ljudska prava, Guide on the case-law of the European Convention on Human Rights, Prisoners Rights, str. 47, dostupno na https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_prisoners_rights_eng (pristupljeno 15. srpnja 2024.).

²⁸ *Ibid.*

2.2. Vrste troškova

U ovom dijelu rada zadržat ćemo se samo na jednoj vrsti troška – nagradi i nužnim izdacima branitelja/opunomoćenika, i to samo na nekoliko aspekata te vrste troška. Razlog je to što se oko tog pitanja najčešće pojavljuju problemi i prijepori u sudskoj praksi. Nagrada i nužni izdaci odnose se na radnje branitelja i opunomoćenika privatnog tužitelja, oštećenika kao tužitelja te oštećenika koji su odvjetnici (čl. 51. st. 1. toč. 3., čl. 54., čl. 59., čl. 60. st. 4. i čl. 65. st. 4. ZKP-a). Visina nagrade i način izračuna nužnih troškova izabranih branitelja i opunomoćenika propisani su u Tarifi, koju valja primijeniti kod utvrđivanja vrste i visine nagrade, odnosno vrste i visine nužnih troškova.²⁹

Kod postavljenog branitelja po službenoj dužnosti okrivljeniku ili postavljenog opunomoćenika djetetu žrtvi pitanje nagrade (ali samo nagrade) uređeno je u Pravilniku o visini nagrade za rad odvjetnika prilikom obrana po službenoj dužnosti, obrana na teret proračunskih sredstava i odvjetnika kao opunomoćenika djeteta žrtve kaznenog djela.³⁰ Spomenuti Pravilnik rješava pitanje nagrade, ne i nužnih troškova, na koje, kao i na PDV na nagradu, valja primijeniti odredbe Tarife.³¹ Pravilnik ima i daljnji nedostatak jer ne predviđa nagradu za sve zastupnike/punomoćnike sudionika u kaznenom postupku (savjetnik na teret proračunskih sredstava kod podnošenja imovinsko-pravnog zahtjeva koji je odvjetnik, predstavnik pravne osobe po službenoj dužnosti,³² postavljeni opunomoćenik oštećeniku kao tužitelju³³/privatnom tužitelju/žrtvi odrasloj osobi).

Kazneni odjel ŽSVŽ-a donio je 15. prosinca 2017.³⁴ pravno shvaćanje: „U svim situacijama kada sud postavi odvjetnika za zastupnika stranke ili drugog sudionika u postupku na teret proračunskih sredstava (branitelja optuženika, opunomoćenika žrtve, savjetnika žrtve, opunomoćenika oštećenika kao tužitelja, predstavnika optužene pravne osobe) nagrada se određuje primjenom Pravilnika o visini nagrade odvjetniku određenom za branitelja po službenoj dužnosti (NN 101/12):“ Navedeno bi shvaćanje, u nedostatku izmjene spomenutog Pravilnika, trebalo poslužiti kao smjernica za određivanje visine nagrade i nužnih izdataka za sve postavljene „zastupnike“ sudionika u postupku jer u protivnome nema podloge, primjerice, za dosuđivanje troškova opunomoće-

²⁹ VSRH, Kzz-39/12-3 od 15. svibnja 2012.

³⁰ Narodne novine, br. 22/22 i 100/22, dalje: Pravilnik o visini nagrade.

³¹ VSRH, Kzz-31/06-2 od 15. svibnja 2007.

³² Županijski sud u Osijeku, Kž-645/2008-3 od 2. listopada 2008. – nagrada za postavljenog predstavnika prema Pravilniku.

³³ Iako čl. 145. st. 4. ZKP/08 govori o isplati nagrade i nužnih izdataka postavljenom opunomoćeniku oštećenika kao tužitelja.

³⁴ Očito i dalje primjenjivo.

niku žrtve kaznenog djela trgovanja ljudima, koja ima pravo na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava i kojoj je takav opunomoćenik postavljen iz reda odvjetnika (čl. 44. st. 4. toč. 2. ZKP-a). U odnosu na „sudski“ postavljenog predstavnika optužene pravne osobe radi se i o daljnjem problemu jer Tarifa u Tbr. 4. st. 1. alineji 8. propisuje visinu nagrade odvjetniku koji je postavljen za predstavnika optužene pravne osobe, i to 100 bodova za svaki dan rasprave. Istovremeno postoji i Tbr. 4. st. 7. Tarife, koji upućuje na primjenu pravilnika Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa na nagrade odvjetnika postavljenih za branitelje po službenoj dužnosti. Ovdje se nameće jasno pitanje: koji propis primijeniti, Tarifu ili Pravilnik, dopunjen stajalištem sudske prakse? Ovaj bi nedostatak propisa valjalo popuniti dopuštenom analogijom u primjeni procesnog prava, kako je to istaknuto naprijed, ali i razmotriti potrebu odgovarajuće dopune Pravilnika u pogledu svih „zastupnika“ stranaka postavljenih od strane suda.

Iako je jedno vrijeme bilo aktualno, pa je čak i dovelo do Zaključka 7. sa sastanka predsjednika vijeća i sudaca evidencije VSRH s predsjednicima vijeća Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VKSRH) i predsjednicima kaznenih odjela županijskih sudova i sudaca evidencije od 9. lipnja 2022., broj Su-IV-21/2022-11, pitanje vremenskog važenja Pravilnika o visini nagrade izgubilo je značenje dopunom Pravilnika o visini nagrade (Narodne novine, br. 100/22). Ipak, i dalje je aktualna dvojaka situacija u određivanju toga koji propis primijeniti ovisno o tome radi li se o zastupanju iz povjerenja ili po službenoj dužnosti. Tarifa u čl. 52. st. 3. govori o primjeni tarife i vrijednosti boda koji su na snazi u vrijeme donošenja odluke, dok čl. 2.a Pravilnika o visini nagrade upućuje na utvrđivanje nagrade u visini određenoj važećim propisima u vrijeme poduzimanja radnje za koju se nagrada obračunava. Dakle, u potonjem slučaju i nadalje postoji potreba utvrđivanja propisa koji je bio na snazi u vrijeme poduzimanja pojedinih radnji postavljenih branitelja/opunomoćenika te određivanja nagrade sukladno tada važećoj verziji „Odvjetničke tarife“, odnosno prema Pravilniku koji je tada bio na snazi.³⁵

Za razliku od takva načina određivanja nagrade postavljenih „zastupnika“, nagrada braniteljima i opunomoćenicima iz povjerenja dosuđuje se prema Tarifi važećoj u vrijeme donošenja odluke. No ni ovdje nije sve jednoznačno i jednostavno. Promjenom Tarife i vrijednosti boda, a nadležno tijelo još nije donijelo odluku o postavljenom zahtjevu za naknadu troškova, postavila su se pitanja mogućnosti usklađivanja zahtjeva postavljenog prema tada važećoj Tarifi s odredbama sada važeće Tarife. O tome je na sastanku predsjednika vijeća i sudaca evidencije VSRH s predsjednicima vijeća VKSRH i predsjed-

³⁵ ŽSVŽ, Kv II-21/23-3 od 18. siječnja 2023. i Kv II-128/23-3 od 16. svibnja 2023. u odnosu na branitelje po službenoj dužnosti; Kvm-24/23-3 od 16. svibnja 2023. u odnosu na opunomoćenika žrtve.

nicima kaznenih odjela županijskih sudova i sudaca evidencije od 22. ožujka 2024., broj Su-IV-101/2024-3, donesen zaključak br. 9: „Ako je prije donošenja odluke o zahtjevu za nagradu troškova zastupanja podnesenom u roku iz članka 148. stavka 4. ZKP-a podnesen zahtjev za obračun nagrade prema važećoj Tarifi i vrijednosti boda na snazi u vrijeme donošenja odluke o trošku, sud će primijeniti Tarifu i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o trošku postupka, a u granicama zahtjeva.“

Tarifa u Tbr. 4. st. 1. alineji 6. ima novu odredbu za određivanje visine nagrade za kaznena djela u stjecaju i produljena kaznena djela.³⁶ U vezi s tom odredbom pojavile su se dvojbe kako je tumačiti, koje treba otkloniti pozivom na gore istaknutu praksu VSRH,³⁷ kako je to učinio ŽSBJ.³⁸

2.3. Neke odluke o troškovima postupka

Odredba čl. 146. ZKP-a³⁹ općenita je odredba koja naznačuje u kojim se odlukama odlučuje o troškovima postupka. Kada se odlučuje o troškovima postupka u presudi, tada su oni, prema strukturi presude opisanoj u čl. 454. i čl. 455. st. 2. toč. 8. ZKP-a, posljednja odluka, uz odluku o imovinskopравnom zahtjevu koju sud izriče u izreci presude, a takvu strukturu izreke slijedi i sadržaj obrazloženja presude. Postoje i odredbe čl. 147. st. 1. i 2., čl. 148. st. 4., st. 6. i čl. 148.a, ali i čl. 259. st. 1., čl. 261. st. 3., čl. 263. st. 3., čl. 265. st. 8., čl. 268., čl. 291. st. 2., čl. 310. st. 2., čl. 403. i čl. 405. ZKP-a prema kojima sud⁴⁰ donosi posebno rješenje o troškovima postupka. Nekima od vrsta odluka pobrojanih naprijed, kao i nekim specifičnostima odlučivanja o troškovima postupka bavit ćemo se u ovom radu.

Valja najprije općenito istaknuti da okolnost da se radi o posljednjoj odluci u presudi, odnosno posebnom rješenju koje se donosi u pravilu nakon okončanja kaznenog postupka, dovodi kod praktičara, možda i nesvjesno, da se odluci o troškovima daje neki „manji i sporedan“ značaj. No upravo zbog višestruke

³⁶ Za kaznena djela u stjecaju i za produljena kaznena djela nagrada se određuje sukladno rasponima iz alineja od 1. do 5. ovog tarifnog broja, pri čemu se kao predviđena kazna smatra najteža kazna koja se u postupku može izreći primjenom odredbi kaznenog zakonodavstva o izricanju kazne za kaznena djela u stjecaju i za produljena kaznena djela.

³⁷ Odluka cit. pod bilj. 29.

³⁸ ŽSBJ, Kv II-1/2024-3 od 31. prosinca 2024. – u stjecaju šest kaznenih djela iz čl. 139. st. 3. KZ/11 moguće je izreći kaznu dugotrajnog zatvora, maksimalno 29 godina i 11 mjeseci, pa treba primijeniti Tbr. 4. st. 1. alineju 6. u vezi s alinejom 5. Tarife.

³⁹ U presudi i rješenju kojim se obustavlja kazneni postupak odlučit će se tko će snositi troškove postupka.

⁴⁰ Ponekad i državni odvjetnik, primjerice u situacijama iz čl. 199. i čl. 224. ZKP-a, donosi odluku o troškovima.

interesne prirode odluke o troškovima postupka navedene naprijed, ali i zbog značaja koji imaju svi dijelovi izreke presude/rješenja u smislu čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP-a, kao i da razloži odluke o troškovima kojima se utvrđuje vrsta i visina troška predstavljaju obrazlaganje odlučnih činjenica, ovoj odluci tako se ne bi trebalo pristupati. Odluka o troškovima može se, dakako, preispitivati u žalbenom postupku prema čl. 471. st. 1. i 2. ZKP-a jer je nepravilna ili nije izrečena, ali i zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz čl. 470. ZKP-a te zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, u pravilu, iz čl. 468. st. 1. toč. 11. ZKP-a. Žalbu mogu podnijeti stranke, branitelj, osobe koje su ovlaštene podnijeti žalbu u korist okrivljenika i oštećenik, koji može pobijati odluku suda o svojim troškovima postupka, prema čl. 464. st. 4. ZKP-a. U radu će se spomenuti i nekoliko odluka USRH-a u odnosu na odluke o troškovima kaznenog postupka, a nije nezamisliva ni odluka ESLJP-a u pogledu odluke o troškovima postupka s aspekta povrede prava na pravično suđenje iz čl. 6. Konvencije prema građanskom aspektu u okviru kaznenog postupka.

Posebnu odluku o troškovima postupka koji su nastali krivnjom određenih sudionika postupka koje te osobe trebaju podmiriti neovisno o ishodu postupka, prema čl. 147. ZKP-a, u pravilu donosi sud.⁴¹ Kao osobe kojima se može naložiti plaćanje troškova pobrojani su okrivljenik, oštećenik, oštećenik kao tužitelj, privatni tužitelj, branitelj, zakonski zastupnik, opunomoćenik, svjedok, vještak, tumač i stručna osoba. U ovom radu zadržat ćemo se samo na pitanju plaćanja troškova dovođenja okrivljenika, svjedoka i vještaka, odnosno na novoj situaciji odgode drugostupanjske rasprave krivnjom branitelja, kada su izrečene novčane kazne.

U odnosu na dovođenje okrivljenika, svjedoka ili vještaka⁴² sud izdaje dovedbeni nalog, dovođenje izvršava policija,⁴³ koja za obavljanu radnju izdaje račun prema Rješenju o utvrđivanju cijena posebnih troškova nastalih radom Ministarstva unutarnjih poslova.⁴⁴ S obzirom na to da dovedbeni nalog izdaje sud, sud donosi i odluku o troškovima dovođenja i obvezuje dovedenu osobu da te troškove uplati u državni proračun posebnim rješenjem. Protiv tog rješenja osoba kojoj je naloženo plaćanje troška dovođenja ima pravo žalbe, o kojoj odlučuje izvanraspravno vijeće istog suda koji je donio rješenje o trošku.⁴⁵

⁴¹ Sudac istrage na temelju čl. 173. st. 2. i čl. 175. st. 1. ZKP-a izdaje dovedbeni nalog na prijedlog državnog odvjetnika, pa time ima i nadležnost prema čl. 147. st. 1. ZKP-a.

⁴² Čl. 97., čl. 175. st. 1. i čl. 402. st. 1. ZKP-a te čl. 173. st. 2., čl. 291. st. 1., čl. 310. st. 2., čl. 405. st. 2. ZKP-a.

⁴³ Čl. 97. st. 4. ZKP-a.

⁴⁴ Narodne novine, br. 55/11, 58/11, 100/12, 83/13, 110/14, 45/16.

⁴⁵ ŽSVŽ, Kv II-62/17-3 od 18. svibnja 2017., kojim je odbijena žalba svjedoka protiv rješenja kojim mu je naloženo plaćanje troškova dovođenja.

Trošak dovođenja nastao je u tijelu koje se financira iz državnog proračuna, pa se on ne isplaćuje iz sredstava tijela koje vodi postupak,⁴⁶ već se samo naplaćuje od osobe koja je dužna taj trošak podmiriti. Prema čl. 147. st. 2. ZKP-a postoji obveza suda da posebnim rješenjem obveže osobu koja je svojim ponašanjem prouzročila potrebu dovođenja da u korist proračuna uplati trošak dovođenja. Tu obvezu, barem na području nadležnosti ŽSVŽ-a, sudovi ne običavaju ispuniti.

Uvođenjem odredbi o drugostupanjskoj raspravi u kazneni postupak i odgovarajućoj primjeni odredbi o raspravi pred prvostupanjskim sudom na drugostupanjsku raspravu došlo je do primjene odredbe čl. 403. ZKP-a i u drugostupanjskom sudovanju. Radi se o odredbi kojom se u širem smislu odlučuje i o troškovima kaznenog postupka jer se njezinom primjenom izriče novčana kazna osobi čijoj se krivnji pripisuje odgoda rasprave, ali i koja snosi trošak odgode rasprave te razmjerni dio paušalne svote. Tako su rješenjem ŽSVŽ-a Kž-23/2024-19 od 19. ožujka 2024. novčano kažnjena dvojica branitelja koji nisu pristupili na drugostupanjsku raspravu na koju su uredno pozvani, jedan nije uopće izvijestio sud o razlozima nedolaska, dok je drugi na dan rasprave podneskom „zbog službene spriječenosti“ ispričao nedolazak ne navodeći detalje niti pružajući dokaze. U konkretnom slučaju drugi sudionici koji su pristupili na ročište izjasnili su se kako nisu imali nikakvih troškova, dok s obzirom na prirodu predmeta sud nije odlučivao o razmjernom dijelu paušalne svote (izrečena je oslobađajuća presuda). Odluka je potvrđena rješenjem VK-SRH I Kž-114/2024-6 od 2. srpnja 2024.

U novijoj praksi sudova kod odlučivanja o troškovima kaznenog postupka pojavljuju se tendencije da sudovi procjenjuju koji su troškovi bili nužni za vođenje postupka. Radi se o konceptu građanskog parničnog procesa, koji ima uporište u čl. 155. st. 1. Zakona o parničnom postupku,⁴⁷ ali koji baš i nema uporište u ZKP-u. Tako je u jednom predmetu sud procjenjivao koje će troškove okrivljenik naknaditi npr. oštećeniku kao tužitelju, koji su troškovi bili nužni za vođenje postupka.⁴⁸ Slična, ne i istovjetna, situacija odnosi se i na pitanje nepriznavanja npr. nagrade postavljenom branitelju za sastavljanje žalbe protiv rješenja o istražnom zatvoru koja je nepravovremena,⁴⁹ podneska koji branitelj

⁴⁶ Čl. 145. st. 4. ZKP-a.

⁴⁷ Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 4/77, 36/77, 36/80, 6/80, 69/82, 43/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91; Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 – službeni pročišćeni tekst, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23).

⁴⁸ ŽSBJ, Kv II-2/2019-2 od 24. siječnja 2019. – nisu potrebni troškovi sastavljanja više optužnica i troškovi zastupanja na više sjednica optužnog vijeća kada je optužno vijeće više puta vraćalo optužnicu na „doradu“; ŽSVŽ Kž-248/2021 – 4 od 7. rujna 2021. – nepotrebno vještačenje raspravne sposobnosti optuženika u situaciji kada optuženik traži odgodu/prekid rasprave jer nije spreman iznijeti obranu.

⁴⁹ Općinski sud u Varaždinu, Kv-109/2023-3 od 19. listopada 2023.

nije dostavio u sudski spis,⁵⁰ za obavljene razgovore s okrivljenikom koji se nalazi u istražnom zatvoru u drugom predmetu, a koji vremenski i sadržajno ne odgovaraju trajanju kaznenog postupka (43 posjeta za poduzetih 5 radnji u postupku, pri čemu je isti odvjetnik branitelj okrivljenika i u drugom, bitno dugotrajnijem i opsežnijem kaznenom postupku, u kojem je protiv okrivljenika određen istražni zatvor).⁵¹ Dakako da ovdje ipak treba biti oprezan i vidjeti da se kod istaknutih slučajeva radi o marginalnim i „ekstremnim“ slučajevima te ne protegnuti tu praksu na način da sud prosuđuje o potrebi i opravdanosti određenog troška za potrebe vođenja postupka.⁵²

Kada u vrijeme donošenja meritorne odluke nedostaju podaci o troškovima (nema troškovnika branitelja, opunomoćenika oštećenika, opunomoćenika privatnog tužitelja, nedostaju podaci za provjeru troškovnika), posebnu odluku o troškovima, nakon pribavljanja tih podataka, donosi sudac istrage, sudac po-jedinac i predsjednik vijeća.⁵³ Prekluzivni rok za dostavu zahtjeva za naknadu troškova postupka jest tri mjeseca od dostave pravomoćne odluke (presude ili rješenja) osobi ovlaštenoj za podnošenje zahtjeva. U odnosu na početak tijeka tog roka postoje dvije situacije, jednu rješava spomenuta odredba čl. 148. st. 4. ZKP-a dostavom pravomoćne odluke.⁵⁴ Druga situacija nije riješena u ZKP-u, tj. nije riješena situacija početka tijeka tog roka kada protiv prvostupanjske odluke nije uloženi pravni lijek. Tu drugu situaciju riješila je sudska praksa da se stranke u postupku trebaju interesirati o nastupu pravomoćnosti odluke.⁵⁵ O istom pitanju nedavno je istovrsnu odluku donio i USRH.⁵⁶

Kad se raspravlja o troškovima kaznenog postupka, posebno valja istaknuti noveliranu odredbu čl. 145. st. 4. ZKP-a, izmijenjenu pretposljednjim izmjenama ZKP-a (ZID ZKP, Narodne novine, br. 80/22), i to na način da su otklonjene brojne praktične nedoumice. Ranije rješenje u istom članku⁵⁷ obuhvaćalo je

⁵⁰ Općinski sud u Varaždinu, Kv-285/2023-3 od 15. ožujka 2024.

⁵¹ Općinski sud u Novom Zagrebu, Kov-308/2023-15 od 10. svibnja 2024.

⁵² Čl. 155. st. 1. Zakona o parničnom postupku govori o troškovima potrebnim za vođenje parnice i daje takvu ovlast parničnom sudu, dok ZKP nema takve ni slične odredbe, osim odredbe čl. 11. st. 3. ZKP-a, tako da bi kazneni sud trebao pažljivo pristupiti ovom pitanju.

⁵³ Čl. 148. st. 4. ZKP-a.

⁵⁴ VSRH, Kzz-35/12-3 od 23. kolovoza 2012.; ŽSVŽ, Kv II 154/2017-3 od 5. listopada 2017.

⁵⁵ Načelni stav XXVI. zajedničke sjednice Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 17. svibnja 1988., cit. prema A. Garačić, Pravna shvaćanja u kaznenom pravu 1956.–2014., Libertin naklada, Rijeka, 2014, str. 457–458 - osobe koje imaju pravo tražiti troškove postupka moraju se same interesirati za pravomoćnost odluke, nije im potrebno posebno dostavljati obavijest o pravomoćnosti.

⁵⁶ USRH, odluka U-III-1096/2020 od 23. studenoga 2023. – okrivljenik je imao branitelja koji se trebao brinuti o pravovremenom podnošenju zahtjeva za naknadu troškova postupka.

⁵⁷ U pretežnom razdoblju važenja ZKP-a, osim u vremenu važenja ZID ZKP-a iz Narodnih novina, br. 145/13 (15. prosinca 2013. do 27. srpnja 2017.), kada je odredba glasila da se troškovi iz čl. 145. st. 2. ZKP-a isplaćuju iz sredstava tijela koje vodi postupak, a naplaćuju kasnije od osoba koje su ih dužne podmiriti.

samo predujmljivanje nužnih troškova na teret tijela koje vodi postupak, pa su postojali problemi u primjeni navedene odredbe. Sadašnje rješenje govori kako se troškovi kaznenog postupka iz čl. 145. st. 2. toč. 1.–5. ZKP-a, osim troškova koji su nastali u tijelima koja se financiraju iz državnog proračuna (dakle troškovi npr. vještačenja u CKV Ivan Vučetić, troškovi prisilnog dovođenja i sl.) te nagrada i nužni izdaci postavljenog branitelja, postavljenog opunomoćenika oštećenika kao tužitelja i djeteta žrtve isplaćuju iz sredstava tijela koje vodi postupak. Navedena odredba traži tumačenje povezivanjem s odredbama koje uređuju koje tijelo vodi kazneni postupak, koji se troškovi i kada isplaćuju kojem od sudionika u kaznenom postupku, kao i tko je i kada ovlašten podnijeti zahtjev za isplatu troškova. Odredba čl. 202. st. 35. ZKP-a propisuje da je tijelo koje vodi postupak u prethodnom postupku državni odvjetnik koji postupava prije podizanja optužnice te sud kada provodi istragu i dokazno ročište, a da je tijelo koje vodi postupak nakon podizanja optužnice ili privatne tužbe sud. I ovdje postoji jedna pravna praznina jer ta odredba ne određuje sud kao tijelo koje vodi postupak kod odlučivanja o istražnom zatvoru/mjerama opreza, a kod kojeg postupanja također nastaju troškovi iz te odredbe.⁵⁸ To je pitanje relevantno samo u pogledu postupanja suca istrage jer je nakon podizanja optužnice sud pred kojim je ona podignuta tijelo koje vodi postupak. Distinkcija je važna jer određuje nadležnost za odlučivanje o pojedinoj vrsti troška prema fazi postupka. O troškovima koji su nastali tijekom istrage odluku donosi u pravilu državni odvjetnik,⁵⁹ a sud kada provodi istragu ili provodi dokazna ročišta, te bi u tom smislu sud valjalo shvatiti kao tijelo koje vodi postupak i u odnosu na istaknuto pitanje ročišta za istražni zatvor.

Novost u ovoj odredbi predstavlja mogućnost postavljenih branitelja i opunomoćenika da zatraže, po etapama ili poduzetim radnjama, odluku o nagradi i nužnim troškovima od tijela koje vodi postupak. To je tijelo dužno donijeti posebno rješenje o tom zahtjevu u roku od tri mjeseca od njegova postavljanja.⁶⁰ Time se odstupa od uvriježene prakse da je u pravilu sud rješavao o zahtjevu za naknadu troškova postavljenog branitelja tek nakon pravomoćnog okončanja postupka, čime je taj branitelj za odluku o troškovima trebao čekati dulje vrijeme. Prema toj odredbi nastaje obveza rješavanja o parcijalnim zahtjevima za isplatu branitelja/opunomoćenika na teret proračunskih sredstava u kratkom roku, a sudionici u postupku sve više koriste ovu mogućnost.

⁵⁸ Troškovi tumača, nagrada i nužni izdaci postavljenog branitelja, postavljenog opunomoćenika žrtve. Prema informacijama kojima raspolažu autori, sudovi i državna odvjetništva različito postupaju u odnosu na troškove ročišta za određivanje/produljenje istražnog zatvora/mjera opreza.

⁵⁹ Toč. 3.1. ovog rada.

⁶⁰ Čl. 145. st. 4. ZKP-a, posljednja rečenica.

Svaka odluka o trošku mora sadržavati određivanje obveze osobi kojoj se nalaže plaćanje navođenjem svih osnova po kojima je obveznik dužan izvršiti plaćanje. To konkretno znači da bi u osuđujućoj presudi, iako nedostaju podaci o, primjerice, visini nagrade i nužnih izdataka opunomoćenika oštećenika, valjalo izrekom obvezati okrivljenika na plaćanje troškova iz čl. 145. st. 2. toč. 8. ZKP-a.⁶¹ Naime, postoji nekoliko odluka da se bez takve odluke suda okrivljenika koji je proglašen krivim ne bi se moglo obvezati na plaćanje npr. troška postavljenog branitelja u korist proračuna.⁶²

U čl. 148. st. 1. ZKP-a propisano je da će sud okrivljeniku kojega je proglasio krivim naložiti da podmiri troškove kaznenog postupka, osim ako ne postoje uvjeti za oslobođenje od plaćanja troškova u cijelosti ili djelomično. U pravilu bi trebalo okrivljenika obvezati na plaćanje troškova postupka, dok bi iznimka, uz ispunjenje pretpostavki, trebalo biti oslobođenje od plaćanja troškova postupka. Kod toga treba naglasiti da, kada se okrivljenika i oslobodi u cijelosti plaćanja troškova postupka, ne može ga se osloboditi plaćanja troškova iz čl. 145. st. 2. toč. 7. i 8. ZKP-a argumentom *a contrario* iz čl. 148. st. 6. u vezi s čl. 145. st. 2. toč. 1. do 6. ZKP-a.⁶³ Pretpostavka za odluku o potpunom ili djelomičnom oslobođenju okrivljenika od obveze plaćanja troškova postupka jest loše imovinsko stanje okrivljenika i ako bi plaćanjem troškova bilo dovedeno u pitanje uzdržavanje okrivljenika ili osoba koje je on dužan uzdržavati. Radi se o činjeničnom pitanju i sud je dužan izvođenjem odgovarajućih dokaza⁶⁴ utvrditi te činjenice, a jednako je tako dužan dati i odgovarajuće obrazloženje utvrđenja da su ispunjene pretpostavke za primjenu odredbe čl. 148. st. 6. ZKP-a.⁶⁵ Moguća je i naknadna odluka o djelomičnom ili u cijelosti oslobođenju okrivljenika koji je proglašen krivim ako se nakon donošenja odluke o obvezi podmirenja troškova utvrde okolnosti iz čl. 148. st. 6. ZKP-a. Odluku donosi predsjednik vijeća, a može od osuđenika zatražiti dostavu potvrde o imovinskom stanju i prihodima od porezne uprave.⁶⁶

⁶¹ U visini koja će biti određena posebnim rješenjem.

⁶² VSRH, Kzz-6/2021-3 od 22. prosinca 2021.; Općinski sud u Novom Zagrebu, K-542/2022-45 od 1. rujna 2023. i Kv-192/2023-53 od 3. siječnja 2024.

⁶³ ŽSVŽ, Kv II-31/2022-3 od 16. veljače 2022. – okrivljenika koji je proglašen krivim ne može se osloboditi obveze plaćanja nagrade i nužnih troškova opunomoćenika oštećenika i nužnih izdataka oštećenika; Županijski sud u Koprivnici, KŽ-224/09-2 od 16. rujna 2009. – troškovi privatnog tužitelja; Županijski sud u Karlovcu, KŽ-266/05-4 od 8. svibnja 2006. – troškovi oštećenika.

⁶⁴ Iskaz okrivljenika, imovinski podaci za okrivljenika, podaci o uzdržavanim članovima obitelji okrivljenika, ispitivanje svjedoka.

⁶⁵ Županijski sud u Osijeku, KŽ-151/2022-4 od 28. travnja 2022. – ukinuta odluka o troškovima zbog BPP-a jer nema razloga o odlučnim činjenicama za odluku o oslobođenju okrivljenika od plaćanja troškova postupka.

⁶⁶ ŽSVŽ, Kv II-162/2022-3 od 24. kolovoza 2022.; VSRH, I KŽ-Us 106/15-4 od 4. studenog 2015.

Zanimljiva je situacija u predmetima u kojima postoji više oštećenika, nasljednika iza osoba za koje je u optužnici označeno da su smrtno stradale uslijed počinjenja kaznenog djela optuženika. Kod kaznenog djela iz čl. 227. KZ/11, kada je tijekom postupka utvrđeno da jedna od žrtava nije smrtno stradala uslijed prometne nesreće, tada nasljednici te osobe, koji su u postupku sudjelovali kao oštećenici, više nemaju taj status i ne mogu osnovano potraživati naknadu troškova iz čl. 145. st. 2. toč. 8. ZKP-a od okrivljenika.⁶⁷

Kod neubrojivih počinitelja protupravnih radnji praksa je bila dvojaka prije izmjene ZKP-a u Narodnim novinama, br. 80/22. Postojalo je stajalište koje je govorilo da takav okrivljenik nije proglašen krivim, pa da se na njega ne može primijeniti odredba čl. 148. st. 1. ZKP-a, ali i drugo, da valja odgovarajuće primijeniti tu odredbu iz razloga što u dijelu ZKP-a koji uređuje postupak protiv neubrojivih počinitelja nema posebne odredbe o troškovima. U skladu s takvim stajalištima sudovi su donosili različite odluke u utvrđujućim presudama.⁶⁸ Ta je dvojba riješena zakonskom odredbom čl. 554. st. 1. ZKP-a (posljednjom rečenicom) da će u utvrđujućoj presudi sud izreći da troškovi kaznenog postupka iz čl. 145. st. 2. toč. 1. do 5. ZKP-a, nužni izdaci okrivljenika, kao i nužni izdaci i nagrada branitelju padaju na teret proračunskih sredstava. Korištena je ista formulacija kao i kod odredbe čl. 149. st. 1. ZKP-a, što, uz obrazloženje Konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku⁶⁹ da takvom okrivljeniku nije opravdano nalagati plaćanje troškova postupka, ima značenje da se tog okrivljenika u utvrđujućoj presudi oslobađa plaćanja troškova postupka.

Odredba čl. 149. ZKP-a uređuje koju vrstu odluke sud donosi u pogledu pitanja naknade troškova kaznenog postupka kad izriče oslobađajuću ili odbijajuću presudu te rješenje o obustavi postupka (sud ili državni odvjetnik). Osnovno je pravilo sadržano u čl. 149. st. 1. ZKP-a, dok odredbe čl. 149. st. 2. do 5. ZKP-a predstavljaju iznimku od tog osnovnog pravila.

Troškovi postupka naknađuju se okrivljeniku,⁷⁰ ne nekoj drugoj osobi, pa ni branitelju, koji ima specijalnu punomoć za primanje isplate za okrivljenika, jer je isplata branitelju po specijalnoj punomoći samo određivanje načina isplate. Trošak koji se isplaćuje obuhvaća sve troškove obrane okrivljenika, pa i u slučaju kada je optuženik imao više branitelja, koji su ga branili sukcesiv-

⁶⁷ Županijski sud u Osijeku, K-15/2019-133 od 26. lipnja 2024.

⁶⁸ Županijski sud u Puli, Kž-254/17 od 30. kolovoza 2017. – ukinuta odluka o trošku kojom je neubrojivi okrivljenik u utvrđujućoj presudi oslobođen plaćanja troškova postupka.

⁶⁹ PZE 265, dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-7> (pristupljeno 1. srpnja 2024.).

⁷⁰ ŽSVŽ, Kv II-40/2023-3 od 15. veljače 2023.

no.⁷¹ Kod više branitelja koji su okrivljenika branili sukcesivno zahtjev može prema punomoći okrivljenika postaviti posljednji od branitelja i taj će zahtjev u pravilu obuhvatiti i radnje koje su poduzeli raniji branitelji jer se troškovi dosuđuju okrivljeniku, koji je obveznik plaćanja obveze prema braniteljima, pa ima pravo na povrat tih troškova. Kod toga za ostvarenje prava na naknadu troškova optuženik nije dužan sudu dostaviti račun branitelja za odvjetničke usluge niti dokaz o plaćanju tog računa, kako su to tražili pojedini sudovi, jer se radi o međusobnom odnosu okrivljenika i branitelja.⁷² Prema čl. 69. st. 3. ZKP-a okrivljenik može imati istodobno najviše tri branitelja, pa se postavlja pitanje naknade nužnih troškova i nagrada u situaciji kada okrivljenik ima više branitelja u postupku istovremeno. Prema pregledanoj sudskoj praksi⁷³ postojala bi obveza naknade svih troškova koje je okrivljenik koji je „uspio“ u postupku imao tijekom postupka u smislu čl. 149. st. 1. ZKP-a, pa i nagrade i nužnih izdataka za više branitelja.⁷⁴

Smrt okrivljenika razlog je obustave kaznenog postupka, ali i u takvoj je situaciji sud dužan odlučiti o troškovima kaznenog postupka.⁷⁵ Troškovi obrane okrivljenika i nužni troškovi okrivljenika naknađuju se njegovim nasljednicima.⁷⁶

Kada je izrečena oslobađajuća ili odbijajuća presuda ili rješenje o obustavi postupka, oštećenik nema pravo tražiti naknadu troškova na teret proračunskih sredstava. Oštećenik je prema čl. 150. ZKP-a dužan platiti svojeg opunomoćenika, a u situaciji ovih vrsta odluka, prema čl. 149. st. 1. ZKP-a, trošak opunomoćenika oštećenika nije trošak koji pada na teret proračuna jer to nije predviđeno u ZKP-u.⁷⁷

Odredba čl. 149. st. 2. ZKP-a određuje da će osoba koja je svjesno podnijela lažnu prijavu podmiriti troškove kaznenog postupka. Ovdje je, da bi se moglo odlučiti o troškovima postupka, potrebno razriješiti dva načelna pitanja: je li prethodno pitanje, o kojem se može odlučiti u odluci o troškovima postupka, je li netko svjesno podnio lažnu kaznenu prijavu ili je potrebno u novom kaznenom postupku pravomoćno odlučiti o krivnji takve osobe, pa onda odlučiti o troškovima prvog kaznenog postupka u prvom postupku.⁷⁸ Zbog potrebe

⁷¹ VSRH, Kzz 4/05-2 od 24. ožujka 2005.; slično Županijski sud u Varaždinu, Kv II-41/2021-3 od 2. ožujka 2021.

⁷² VSRH, Kzz-4/2024 od 25. travnja 2024. (isto u Kzz-25/2008 i Kzz-5/2021).

⁷³ VSRH, Kzz-12/2021-6 od 20. svibnja 2021.

⁷⁴ ŽSVŽ, Kv II-261/2023-3 od 13. rujna 2023. – dosuđen trošak za dva branitelja.

⁷⁵ VSRH, I Kž 1092/04-3 od 13. siječnja 2005.

⁷⁶ Županijski sud u Osijeku, Kv-Rz-10/2020-4 od 15. listopada 2020.; Općinski sud Varaždin, Kv-12/2024-3 od 26. veljače 2024.

⁷⁷ ŽSVŽ, Kv II-112/2024-3 od 3. travnja 2024. – obustava kaznenog postupka zbog smrti optuženika, oštećenik nema pravo na naknadu troškova.

⁷⁸ Pavišić, Berislav, *op. cit.* u bilj. 21, str. 329., zalaže se za prvo rješenje.

brzog rješavanja o troškovima kaznenog postupka, kada postoji odgovarajuća podloga u odluci državnog odvjetnika o odbacaju kaznene prijave ili o obustavi istrage, gdje se državni odvjetnik bavio pitanjem lažne prijave, stav autora priklanja se također prvom stajalištu. Kada u odluci državnog odvjetnika ne bi bilo takve podloge o pitanju svijesti o lažnosti prijave, valjalo bi odlučiti na temelju odluke u posebnom postupku o kaznenom djelu lažnog prijavljivanja kaznenog djela.

Kada postupak završi obustavom, oslobađajućom ili odbijajućom presudom, a ovlašteni je tužitelj privatni tužitelj ili oštećenik kao tužitelj, tada oni snose troškove kaznenog postupka.⁷⁹ Ti troškovi obuhvaćaju troškove iz čl. 145. st. 2. toč. 1. do 6. ZKP-a, nužne izdatke okrivljenika i nužne izdatke i nagradu njegova branitelja. No i ovdje je potrebno procijeniti tko je kriv za nastanak određenih troškova.⁸⁰ Iznimka od ovog pravila postoji u situaciji kada su donesene spomenute odluke zbog smrti okrivljenika ili nastupa zastare kaznenog progona zbog odugovlačenja postupka koji se ne može pripisati u krivnju ovlaštenom tužitelju. No i ovdje je potrebno utvrditi ove okolnosti koje se ne mogu pripisati u krivnju privatnog tužitelja ili oštećenika kao tužitelja i valjano ih obrazložiti.⁸¹ Posebna je situacija kada oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj odustanu od kaznenog progona ili tužbe, tada se mogu nagoditi s okrivljenikom o svojim međusobnim troškovima.⁸² Od obveze plaćanja troškova postupka ne mogu se osloboditi oštećenik,⁸³ oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj.⁸⁴

U tom kontekstu interesantna je novija odluka USRH-a⁸⁵ koja na prvi pogled odstupa od zakonskog teksta čl. 149. st. 3. ZKP-a jer je ukinut dio odluke kojim je oštećenicima kao tužiteljima u oslobađajućoj presudi naloženo solidarno plaćanje ukupnog troška kaznenog postupka. USRH je na odluku o troškovima kaznenog postupka protegnuo zaštitu prava vlasništva iz čl. 48. st. 1. Ustava i čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda provodeći u odnosu na konkretnu odluku trodijelni test (je li takvo zadiranje utemeljeno na zakonu, je li težilo legitimnom cilju te je li razmjerno legitimnom cilju kojem je težilo). Nakon potvrdnih odgovora na prva dva pitanja, USRH je negativno odgovorio na treće zbog sasvim specifične prirode konkretnog kaznenog postupka, u kojem su svi dokazi izvedeni u vrijeme

⁷⁹ VSRH, Kzz 1/2019-3 od 8. siječnja 2019. – u odnosu na oštećenika kao tužitelja; Županijski sud u Varaždinu, KŽ-185/17-3 od 2. svibnja 2017. – u odnosu na privatnog tužitelja.

⁸⁰ Županijski sud u Slavonskom Brodu, KŽ-6/2018-2 od 22. siječnja 2018. – u odnosu na troškove odgoda rasprave zbog neopravdanog izostanka optuženice.

⁸¹ VSRH, Kzz-9/2023 od 13. srpnja 2023.

⁸² Županijski sud u Zagrebu, KŽ-376/14-3 od 13. svibnja 2014.

⁸³ Županijski sud u Splitu, KŽ-158/2021-5 od 16. ožujka 2021.; pa ni analogijom s primjenom čl. 148. st. 6. ZKP-a.

⁸⁴ VSRH, Kzz 22/07-2 od 11. prosinca 2007.

⁸⁵ USRH, odluka U-IIIbI-2031/2023 od 7. veljače 2024.

dok je ovlašteni tužitelj bio državni odvjetnik, a nakon njegova odustanka od kaznenog progona i preuzimanja kaznenog progona od strane oštećenika kao tužitelja nisu izvođeni nikakvi dokazi, već je rasprava zaključena i donesena je oslobađajuća presuda. Stoga je obrazloženje USRH-a sljedeće: „Ustavni sud nije uvjeren da je prebacivanjem na teret podnositelju cjelokupnih troškova postupka, nastalih prije preuzimanja progona od strane oštećenika (koji bi troškovi u slučaju da oštećenici formalno nisu preuzeli progon, u cijelosti pali na teret državnog proračuna – članak 149. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku) postignuta pravična ravnoteža između općeg interesa i prava podnositelja na temelju članka 48. stavka 1. Ustava⁸⁶ i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. U okolnostima konkretnog slučaja Ustavni sud ne nalazi da su osporena odluka i nalog za plaćanje troškova postupka razmjerni legitimnom cilju kojem teži pravilo iz članka 149. stavka 3. Zakona o kaznenom postupku. Stoga je došlo do povrede članka 48. stavka 1. Ustava i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.“ Kada se ipak promotri sadržaj te odluke, vidljivo je da se ona odnosi na sasvim specifičnu procesnu situaciju, kada nakon preuzimanja uloge oštećenika kao tužitelja nisu izvođeni nikakvi dokazi niti su nastali kakvi troškovi postupka, već su svi nastali u vrijeme kada je ovlašteni tužitelj bio državni odvjetnik, te nalažanje plaćanja troškova postupka oštećenima kao tužiteljima ne bi bilo razmjerno legitimnom cilju kojem teži pravilo iz čl. 149. st. 3. ZKP-a. Stoga ova odluka ne predstavlja neko opće pravilo⁸⁷ za sve predmete u kojima je ovlašteni tužitelj oštećenik kao tužitelj, a sud izrekne oslobađajuću presudu, iako bi u svakom takvu predmetu valjalo provesti istaknuti trodijelni test.

U situaciji iz čl. 149. st. 4. ZKP-a, kada je žrtva izjavila da odustaje od prijedloga za progon, u praksi su se pojavila dva stajališta. Prema većinskom stajalištu žrtva u toj situaciji plaća troškove postupka⁸⁸ ako okrivljenik ne izjavi da će ih platiti, a prema manjinskom, kada žrtva odustane od prijedloga, to je razlog da državni odvjetnik odustane od progona i donošenje odbijajuće presude, pa time na scenu stupa odredba čl. 149. st. 1. ZKP-a i troškovi postupka padaju na teret proračunskih sredstava.⁸⁹

⁸⁶ Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

⁸⁷ Čl. 31. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 99/99, 29/02, 49/02).

⁸⁸ Županijski sud u Slavonskom Brodu, Kž-33/2021-4 od 5. svibnja 2021., i ŽSVŽ, Kž-529/2020-4 od 2. prosinca 2020.

⁸⁹ Županijski sud u Osijeku, Kž-281/2022-4 od 30. lipnja 2022. „Naime, prvostupanjski sud je pravilno, nakon što je žrtva N. G. odustala od prijedloga za kazneni progon optuženika, pobijanom presudom na temelju čl. 452. t. 4. ZKP-a protiv opt. N. M. odbio optužbu za kazneno djelo iz čl. 139. st. 2. KZ/11 te na temelju čl. 149. st. 1. ZKP-a odlučio da troškovi kaznenog postupka padaju na teret proračunskih sredstava. Suprotno žalbenom navodu državnog odvjet-

2. TROŠKOVI KAZNENOG POSTUPKA U DRŽAVNOODVJETNIČKOJ PRAKSI – DVOJBE I MOGUĆA RJEŠENJA

Problematika određivanja visine i isplate troškova kaznenog postupka⁹⁰ u svakodnevnoj je pravosudnoj praksi često zanemarena, pa ni u njezinu državnoodvjetničkom segmentu odlučivanje o troškovima, uzme li se u obzir da meritorna državnoodvjetnička odluka u najvećem broju predmeta nije konačna, ne predstavlja prioritet državnog odvjetnika u odlučivanju.⁹¹ Stoga će, u pokušaju naglašavanja važnosti⁹² odluke o troškovima, a s obzirom na njezinu podcijenjenju ulogu, u ovom dijelu zajedničkog rada biti prikazane neke uočene dvojbe u državnoodvjetničkoj praksi odlučivanja o troškovima, i to:

- 1) je li državni odvjetnik isključivo tijelo koje vodi prethodni kazneni postupak, istraživanje i istragu, odnosno jedini obveznik isplate predjuma troškova u tom stadiju postupka?
- 2) kada policija sukladno odredbi članka 145. stavka 5. ZKP-a *snosi* troškove izvidnih radnji?⁹³

nika takva odluka o troškovima kaznenog postupka nije protivna izričitoj odredbi st. 4. čl. 149. ZKP-a, kojom je propisano da, kada žrtva odustane od prijedloga za kazneni progon te zbog toga bude obustavljen postupak, tada žrtva snosi troškove kaznenog postupka, izuzev u slučaju kada optuženik izjavi da će platiti te troškove. Naime, u konkretnom slučaju prvostupanjski sud nije obustavio kazneni postupak, već je donio presudu kojom se protiv optuženika optužba odbija. Stoga je pravilno prvostupanjski sud odluku o trošku u takvoj postupovnoj situaciji utemeljio na izričitoj odredbi iz st. 1. čl. 149. ZKP-a.“

⁹⁰ Dalje u radu „troškovi“, što obuhvaća troškove izvidnih i dokaznih radnji, prethodnog kaznenog postupka, istraživanja i istrage, ako drukčije nije posebno istaknuto.

⁹¹ Što s obzirom na visinu troškova o kojoj se odlučuje nikako ne bi trebao biti slučaj. Općenito se načelu ekonomičnosti u vođenju kaznenog postupka ne pridaje dovoljno pozornosti (možda odgovor leži u normativnom proširenju načela svrhovitosti, po uzoru na anglosaksonsku pravnu tradiciju). Bilo bi zanimljivo provesti istraživanje o isplaćenim godišnjim troškovima kaznenog postupka na području jednog od petnaest županijskih državnih odvjetništava u Republici Hrvatskoj u odnosu na povrat iznosa tih troškova od strane obveznika plaćanja u državni proračun, a nakon pravomoćnog okončanja kaznenog postupka. Na opisani način dobila bi se bar približna slika o tome kolika je cijena pravosudnog aparata, a koja je ovako teško vidljiva i stručnoj i laičkoj javnosti.

⁹² Koje svaki praktičar postaje svjestan kada odlučuje koje troškove i kome, a na temelju kojeg propisa, priznati i isplatiti.

⁹³ U konačnom Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz prosinca 2019. kao razlog dopune članka 145. Zakona stavkom 5. istaknuto je: „,navedena izmjena se uvodi kako bi se odredio rok u kojem je nadležno tijelo dužno odlučiti o troškovima obrane“. Iako je propisivanje roka za odlučivanje o trošku, sukladno zakonskom predlagatelju, bio glavni motiv dopune članka 145. ZKP-a, ono ipak ne rješava dvojbe iznesene u dijelu 3.2. ovog rada, posebice onu o tijelu obvezanom na snošenje troška (naime, zakonska odredba ne određuje rok za odlučivanje o trošku, već za obvezu njegova podmirenja, dakle „snošenja“).

- 3) u kojem opsegu priznati branitelju trošak pojedinih dokaznih radnji provedenih od strane državnog odvjetnika?
- 4) kojom odlukom i u kojem stadiju postupka odlučiti o troškovima kada državni odvjetnik rješenjem obustavi kazneni postupak te tko je konačni obveznik plaćanja troškova?
- 5) praktično olakšavanje obveze državnog odvjetnika provjere imovinskog stanja osuđenika na temelju članka 148.a ZKP-a oslobođenog obveze nadoknade troškova.

2.1. Tijelo koje vodi postupak kao obveznik isplate troškova u prethodnom kaznenom postupku, tijekom istraživanja i istrage

U državnoodvjetničkoj praksi, s pravnog, ali i računovodstvenog aspekta, kod odlučivanja o troškovima pojavila se dvojba je li državni odvjetnik isključivi obveznik isplate predujma troškova kao „voditelj” prethodnog kaznenog postupka, istraživanja ili istrage. U članku 145. stavku 4. ZKP-a određeno je da iznose na ime troškova kaznenog postupka⁹⁴ predujmljuje iz svojih sredstava *tijelo koje vodi kazneni postupak*.⁹⁵ Nedvojbeno je da je državni odvjetnik tijelo koje vodi prethodni postupak,^{96 97} kao i da je tijelo koje provodi istragu,⁹⁸ dakle on je i tijelo koje sukladno članku 145. stavku 4. ZKP-a isplaćuje nastale troškove. No uključuje li to i isplatu troškova nastalih provođenjem dokaznog

⁹⁴ Troškovi iz članka 145. stavka 2. točaka 1.–5. ZKP-a, nužni izdaci i nagrada postavljenog branitelja, nagrada i nužni izdaci postavljenog opunomoćenika oštećenika kao tužitelja u postupku zbog kaznenih djela koja se progone po službenoj dužnosti te postavljenog opunomoćenika djeteta žrtve kaznenog djela.

⁹⁵ Jasno određivanje tijela koje vodi postupak u pojedinom njegovu stadiju bitno je i zbog prava postavljenog branitelja i opunomoćenika oštećenika kao tužitelja ili djeteta kao žrtve da se tome tijelu obrati sa zahtjevom za podmirenje troška na ime nagrade i nužnih izdataka, o kojem je zahtjevu to tijelo dužno odlučiti posebnim rješenjem u roku od 3 mjeseca od postavljenog zahtjeva.

⁹⁶ Članak 202. stavak 2. točka 35. ZKP-a, osim ako je policija, sukladno članku 212. stavku 1. ZKP-a, samostalno, za kaznena djela s propisanom kaznom do 5 godina zatvora, proveda hitne dokazne radnje pretrage, privremenog oduzimanja predmeta, prepoznavanja, očevida te uzimanja otisaka prstiju i drugih dijelova tijela, u kojem slučaju, ako kaznena prijava ne bude podnesena, ona snosi trošak tih radnji (o tome više dalje u radu).

⁹⁷ Uključujući i istraživanje iz članaka 213. do 213.b ZKP-a, osim iznimke iz članka 213.c ZKP-a, kada provođenje dokaznih radnji nalaže sudac istrage na žrtvin prijedlog. Iako nema izričite zakonske odredbe, sukladno članku 213. stavcima 1. i 5. te članku 235. stavku 2. ZKP-a, dokazne radnje iz članka 236. ZKP-a mogu se tijekom istraživanja provesti i na dokaznom ročištu.

⁹⁸ Članak 219. stavak 1. ZKP-a, osim iznimke iz članka 225. ZKP-a, kada istragu provodi sudac istrage na žrtvin prijedlog.

ročišta, kako je to određeno u člancima 235. do 238. ZKP-a, sve budući da je člankom 202. stavkom 2. točkom 35. ZKP-a propisano da je „sud tijelo koje vodi postupak kada provodi dokazno ročište”.⁹⁹ Vezano uz navedeno, sve troškove nastale povodom provođenja dokaznog ročišta pred sucem istrage, a na temelju članka 145. stavka 4. ZKP-a, dužan je prethodno isplatiti županijski sud iz svojih sredstava,¹⁰⁰ a ne državni odvjetnik. Suprotno zaključenome, iz rješenja Županijskog državnog odvjetništva u Varaždinu u razdoblju unatrag dvije godine (od 1. siječnja 2022. do 31. prosinca 2023.) u ukupno šesnaest analiziranih predmeta proizlazi da su izabranim braniteljima, postavljenim braniteljima, opunomoćenicima žrtava i djece žrtava nagrada i troškovi prisustvovanja sudskim dokaznim ročištima isplaćivani od strane državnog odvjetništva, a ne suda.

2.2. Policija kao obveznik isplate troška

„Ako kaznena prijava nije podnesena, troškove poduzetih radnji, u roku od šest mjeseci od poduzimanja radnji, snosi policija, osim ako...”¹⁰¹ Iako je na prvo čitanje ta zakonska odredba jasna, kako je treba protumačiti kada policija nije tijelo državne vlasti koje podnosi (ili ne podnosi) kaznenu prijavu? Sukladno članku 204. stavku 1. ZKP-a, *svatko* je dužan prijaviti kazneno djelo za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti, a koje mu je dojavljeno ili za koje je saznao.¹⁰² Iz citiranoga proizlazi da bi tijela kaznenog progona (državno odvjetništvo i policija) postupanje započela po zaprimanju kaznene

⁹⁹ Što proizlazi i iz članka 8. stavka 2., članka 173. stavka 1., članka 192. stavka 1. i članka 194. stavka 1. ZKP-a, jer upravo sud kao tijelo koje vodi postupak dostavlja pozive sudionicima dokaznog ročišta te vodi zapisnik (sudac, sudski savjetnik ili sudački vježbenik, a ne i državnoodvjetnički vježbenik ili savjetnik) kada je dokazno ročište provedeno audio-video-konferencijom.

¹⁰⁰ Ili općinski sud ako je dokazno ročište proveo sudac za mladež općinskog suda u postupku protiv maloljetnika, sve sukladno članku 77. stavku 2. Zakona o sudovima za mladež (Narodne novine, broj 84/11, 143/12, 148/13, 56/15 i 126/19 – dalje Zakon o sudovima za mladež).

¹⁰¹ Članak 145. stavak 5. ZKP-a – u ovom radu nije potrebno posebno objašnjavati „klasičnu” situaciju koju propisuje članak 207. stavak 4. ZKP-a, kada policija na temelju provedenih izvida kaznenu prijavu podnosi državnom odvjetniku (v. i članak 11. stavak 1. te članak 64. stavak 2. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima – Narodne novine, br. 76/09, 92/14 i 70/19 – dalje ZOPO). Činjenica podnošenja kaznene prijave tada zapravo „opravdava” nužnost prethodno poduzetih radnji i odluku o nadoknadi za te radnje utrošenih novčanih sredstava odgađa za kasnije faze postupka. I suprotna situacija, ako policija započne poduzimati izvidne radnje jer „postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti” (članak 207. stavak 1. ZKP-a; v. i članak 64. stavak 1. ZOPO-a) te nakon završetka izvida kaznenu prijavu ne podnese, u smislu njezine obveze snošenja troškova poduzetih radnji zakonski je jasna.

¹⁰² Posebice se to odnosi na državna tijela – članak 204. stavak 2. ZKP-a.

prijave, koja bi u smislu članka 145. stavka 5. ZKP-a u svakom takvu slučaju bila uvijek „podnesena”, pa policija¹⁰³ ni u jednom slučaju ne bi snosila troškove radnji koje poduzme nakon što ju je zaprimila.¹⁰⁴ No to bi nesumnjivo bilo suprotno volji zakonodavca da bi policija u određenim slučajevima, kada nije podnositelj kaznene prijave, te troškove ipak trebala snositi.¹⁰⁵ Stoga bi u smislu određivanja tijela koje će snositi troškove poduzetih radnji nakon policijskog zaprimanja kaznene prijave zakonski termin „ako kaznena prijava ne bude podnesena“ trebalo nužno protumačiti zajedno s člancima 205. stavcima 1. i 4. ZKP-a^{106 107} te s člankom 207. stavkom 2. ZKP-a,¹⁰⁸ pa pravno odlučujućim trenutkom *podnošenja* kaznene prijave u smislu obveze isplata troškova označiti trenutak dostave po policiji zaprimljene kaznene prijave državnom odvjetniku.¹⁰⁹ Vezano uz navedeno, bile bi moguće sljedeće situacije:

- 1) po primitku kaznene prijave policija je sukladno članku 207. stavku 1. ZKP-a provela izvidne radnje i nakon toga kaznenu prijavu, kao prilog svojem izvješću¹¹⁰ u kojem izražava stav da postoji/ne postoji osnovana sumnja u počinjenje kaznenog djela, dostavila državnom odvjetniku – kaznena je prijava podnesena, policija trošak poduzetih radnji ne snosi,^{111 112}

¹⁰³ Zaprimanje kaznenih prijava jedna je od policijskih ovlasti sukladno članku 13. stavku 1. točki 11. ZOPO-a, a regulirano je i člankom 62. stavkom 1. toga Zakona.

¹⁰⁴ Osim ako je radnje nepotrebno poduzimala po već inicijalno očito neosnovanoj kaznenoj prijavi (članak 62. stavak 3. ZOPO-a).

¹⁰⁵ Izuzevši slučaj predviđen u članku 149. stavku 2. ZKP-a, a sukladno kojoj bi odredbi i troškove poduzimanja izvidnih radnji trebala snositi osoba koja je svjesno podnijela lažnu kaznenu prijavu. Smatram da bi se to moglo primijeniti i kada žrtva u kasnijoj fazi postupka odustane od prijedloga za kazneni progon, pa postupak bude obustavljen (članak 149. stavak 4. ZKP-a).

¹⁰⁶ „Prijava se podnosi nadležnom državnom odvjetniku pisano, usmeno ili drugim sredstvom.“

¹⁰⁷ „Ako je prijava podnesena sudu, policiji ili nenadležnom državnom odvjetniku, oni će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom državnom odvjetniku.“

¹⁰⁸ „O poduzimanju izvida kaznenih djela policija će pravovremeno obavijestiti državnog odvjetnika.“ Obavijest sadržava informaciju o poduzimanju radnji u svrhu pronalaska počinitelja kaznenog djela, otkrivanja i osiguravanja tragova i predmeta kaznenog djela te prikupljanja svih odlučnih obavijesti (članak 207. stavak 1. ZKP-a).

¹⁰⁹ U članku 145. stavku 5. ZKP-a jasno je određeno da troškove policijskih izvidnih radnji poduzetih po nalogu državnog odvjetnika snosi državni odvjetnik (v. članak 145. stavak 5. u vezi s člankom 205. stavkom 6., člankom 206. stavkom 4., člankom 206.g stavkom 2., člankom 206.h i člankom 206.i ZKP-a te člankom 11.a stavkom 1. ZOPO-a).

¹¹⁰ „Na temelju provedenih izvida policija, u skladu s posebnim propisom, sastavlja kaznenu prijavu ili izvješće o provedenim izvidima, u kojemu navodi dokaze (podcrtali autori) za koje je saznala.“ Članak 207. stavak 4. ZKP-a.

¹¹¹ Pitanje troška poduzetih radnji rješavat će se u daljnjem tijeku postupka primjenom članaka 146.–151. ZKP-a.

¹¹² Ako je posebno policijsko izvješće, uz koje se dostavlja zaprimljena kaznena prijava, „negativno“ za kazneni progon, odnosno izražen je stav da osnovana sumnja u počinjenje kaznenog djela ne postoji, ali su osnove sumnje ipak opravdano, na temelju inicijalnih informaci-

- 2) po primitku kaznene prijave policija ju je odmah, bez prethodnog poduzimanja ijedne izvidne radnje, dostavila državnom odvjetniku, te je bez naloga državnog odvjetnika započela s provođenjem izvidnih radnji, nakon završetka kojih je utvrdila da postoji osnovana sumnja u počinjenje kaznenog djela i svoje je izvješće dostavila državnom odvjetniku – kao u točki 1),
- 3) po primitku kaznene prijave policija ju je odmah, bez prethodnog poduzimanja ijedne izvidne radnje, dostavila državnom odvjetniku te je bez naloga državnog odvjetnika započela s provođenjem izvidnih radnji, nakon završetka kojih je utvrdila da ne postoji osnovana sumnja u počinjenje kaznenog djela i svoje je izvješće dostavila državnom odvjetniku – kaznenu prijavu, u smislu članka 145. stavka 5. ZKP-a, ne bi trebalo smatrati „podnesenom”¹¹³ državnom odvjetniku, policija snosi troškove poduzetih radnji
- 4) po primitku kaznene prijave policija je započela s provedbom izvida, o kojima je obavijestila državnog odvjetnika, bez dostave kaznene prijave, a nakon provedenih radnji državnom je odvjetniku dostavila izvješće i kaznenu prijavu, s utvrđenom osnovanom sumnjom u počinjenje kaznenog djela – kao u točki 1),
- 5) po primitku kaznene prijave policija je započela s provedbom izvida, o kojima je obavijestila državnog odvjetnika, bez dostave kaznene prijave, a nakon provedenih radnji državnom odvjetniku dostavila je izvješće i kaznenu prijavu s nepotvrđenom osnovanom sumnjom u počinjenje kaznenog djela – kao u točki 3).

Nomotehnički, troškovi izvidnih radnji¹¹⁴ iz članka 145. stavka 5. ZKP-a nisu troškovi kaznenog postupka budući da nisu izdaci učinjeni od započinjanja do završetka kaznenog postupka, za dokazne radnje te za pružanje pravne pomoći. No troškove svih radnji poduzetih radi započinjanja, provedbe i dovršetka kaznenog progona trebalo bi sagledavati kao cjelinu, odnosno kao skup radnji usmjerenih na „provedbu zakonitog postupka, u kojem će se osigurati da nitko nedužan ne bude suđen, a da se počinitelju kaznenog djela izrekne kazna ili druga mjera uz uvjete predviđene zakonom”.¹¹⁵ Na taj bi način i pitanje njihova određivanja i nadoknade bilo jedinstveno i cjelovito riješeno, bez suvišnog formaliziranja.

ja, provjeravane policijskim izvidima, kaznena prijava u smislu obveze snošenja troška trebala bi se smatrati podnesenom, dakle policija ne bi trebala snositi troškove poduzetih radnji.

¹¹³ Ako glagol „podnijeti“ teleološki protumačimo kao pretvaranje inicijalnih osnova sumnje, i to provedenim izvidnim radnjama, u osnovanu sumnju kao viši stupanj vjerojatnosti počinjenja kaznenog djela.

¹¹⁴ V. članak 2. stavak 1. točku 7. ZOPO-a u kojem su detaljno navedeni policijski poslovi, ovlasti i radnje koje čine ukupnost policijskog kriminalističkog istraživanja (v. i članak 3. stavak 1. točke 3., 4. i 5. ZOPO-a).

¹¹⁵ Članak 1. stavak 1. ZKP-a.

2.3. Troškovi pojedinih državnoodvjetničkih dokaznih radnji u prisutnosti branitelja

Jedna od temeljnih ovlasti i dužnosti državnog odvjetnika jest provođenje dokaznih radnji u prethodnom kaznenom postupku (istraživanje) i tijekom istrage.¹¹⁶ Okrivljeni/a ili njihovi branitelji imaju pravo državnom odvjetniku predložiti provođenje određenih dokaznih radnji,¹¹⁷ na koje imaju pravo pristupiti ako budu provedene, te bilo kada zatražiti nagradu i trošak za pristup. U postupku isplate tako zatraženih troškova dvojbena je, a kada je državni odvjetnik odredio provođenje dokaznih radnji ispitivanja više svjedoka u neprekinutom vremenskom slijedu,¹¹⁸ za koje troškove i u kojoj visini branitelj ima pravo na isplatu.

U Tarifi, u Tbr. 3. točki 1. Tarife, propisano je da odvjetniku kao branitelju za prisustvovanje svakoj pojedinoj dokaznoj radnji tijekom izvida,¹¹⁹ istraživanja i istrage pripada nagrada iz Tbr. 4. točke 1. Tarife, te za drugi i svaki sljedeći započeti sat prisutnosti u postupku naknada od 50 bodova.¹²⁰ Dakle, branitelj za svaku pojedinu dokaznu radnju, bez obzira na vremenski kontinuitet njihova provođenja, može zatražiti isplatu „posebne“ nagrade, s dodatnom naknadom za svaki započeti sat prisutnosti pojedinoj dokaznoj radnji. Tijekom odlučivanja o takvu braniteljevu zahtjevu u konkretnom predmetu, u kojem su provedene dokazne radnje ispitivanja tri svjedoka, i to prva u trajanju od 1 sat i 10 minuta, druga, s kojom se započelo odmah nakon završetka prve, u trajanju od 30 minuta, te treća, koja se neposredno nastavila na drugu i trajala je 45 minuta (ukupno 2 sata i 25 minuta), bilo je dvojbena je li u smislu nazočnosti i stvarnog zastupanja obrane u vremenskom kontinuitetu u prostorima državnog odvjetništva branitelj zapravo prisustvovao na jednoj jedinstvenoj dokaznoj radnji,¹²¹ s pravom na nadoknadu dva dodatna sata prisustvovanja, ili trima dokaznim radnjama, od kojih je samo jedna trajala duže od jednog sata.¹²² U prvom slučaju postavljeni branitelj imao bi pravo na nagradu u iznosu od 200 bodova ili 400 eura, a u drugom na nagradu u iznosu od 475 bodova ili 950 eura.

Kod provođenja više uzastopnih istovjetnih dokaznih radnji, kojima branitelj prisustvuje i stvarno zastupa obranu u vremenskom kontinuitetu, u suštini

¹¹⁶ Članak 38. stavak 2. točke 4. i 5. ZKP-a.

¹¹⁷ Članak 213. stavak 5. i članak 234. ZKP-a.

¹¹⁸ U jednom kaznenom predmetu Županijskog državnog odvjetništva u Varaždinu dokazne radnje ispitivanja svjedoka bile se određene za 9, 10 i 11 sati.

¹¹⁹ Odnosi se na hitne dokazne radnje.

¹²⁰ Sukladno Pravilniku o visini nagrade za rad odvjetnika prilikom obrana po službenoj dužnosti, obrana na teret proračunskih sredstava i odvjetnika kao opunomoćenika djeteta žrtve kaznenog djela (Narodne novine, broj 22/22 i 100/22 – dalje Pravilnik o nagradi) postavljeni branitelj ostvaruje pravo na isplatu 50 % nagrade koja bi mu pripadala na temelju Tarife.

¹²¹ Sve s obzirom na stvarnu činjeničnu i pravnu povezanost dokaznih radnji. Naravno, formalno bi se radilo o tri dokazne radnje.

¹²² S obzirom na kazneno djelo branitelj bi imao pravo na nagradu od 300 bodova.

te radnje čini jednom jedinstvenom radnjom. Branitelj je stručna osoba koja osumnjičenoj ili okrivljenoj osobi u postupku pruža pravnu pomoć u svrhu obrane i u konkretnom slučaju ovo je pravo toj osobi nedvojbeno osigurano,¹²³ što je glavna svrha braniteljeva prisustvovanja dokaznim radnjama.¹²⁴ Sam branitelj odlascima i ponovnim dolascima u prostorije državnog odvjetništva nije utrošio dodatno vrijeme na putu ili zbog izbivanja iz pisarnice. Provedene dokazne radnje bile su istovrsne, što je zastupanje obrane na njima činjenično i pravno olakšalo, s obzirom na sam predmet postupka.¹²⁵ Iz navedenih razloga postavljenom je branitelju u opisanom predmetu za dokazne radnje ispitivanja tri svjedoka određena nagrada u iznosu od 400 eura. Potrebno je istaknuti da protiv takve odluke nije podnesena žalba.

2.4. Nadoknada troškova nakon državnoodvjetničke obustave istrage

Državni odvjetnik završava istragu kada je provedenim radnjama utvrđeno činjenično i pravno stanje potrebno za donošenje meritorne državnoodvjetničke odluke. U članku 224. ZKP-a propisani su razlozi za donošenje državnoodvjetničkog rješenja o obustavi istrage, odnosno obustavi kaznenog postupka.¹²⁶ Donošenje rješenja o obustavi istrage aktivira i obvezu državnog odvjetnika da istim rješenjem utvrdi da dotada nastali troškovi iz članka 145. stavka 2. točaka 1., 2., 3., 4., 5. i 7. ZKP-a konačno padaju na teret proračunskih sredstava.¹²⁷ No utječe li preuzimanje kaznenog progona od strane oštećenika kao tužitelja¹²⁸ na ovu odluku? Prvenstveno je potrebno odgovoriti na pitanje nastavlja li se kazneni progon s novim ovlaštenim tužiteljem u istom ili novom kaznenom postupku budući da je odlukom državnog odvjetnika taj postupak prethodno obustavljen.¹²⁹ Formalno tumačeći članak 12. stavak 1. ZKP-a, državnoodvjetnička obustava istrage sigurno nije i ne može biti rezultat „suđenja” osobi protiv koje se vodila, iz čega proizlazi da obustava državnoodvjetničkog kaznenog po-

¹²³ Zbog koncentracije ispitivanja svjedoka možda i učinkovitije.

¹²⁴ Što puka braniteljeva nazočnost, mjerena minutama i satima, bez aktivnog sudjelovanja u obrani, svakako nije.

¹²⁵ S druge strane, ako bi se provodile različite dokazne radnje u vremenskom kontinuitetu (npr. ispitivanje svjedoka i vještaka), trebalo bi priznati da prisustvovanje ovim različitim radnjama zahtijeva i različitu braniteljevu pripremu i angažiranost na svakoj od njih, što bi ih činilo stvarno odvojenim, pojedinačnim dokaznim radnjama, koje bi trebalo i zasebno „nagraditi“.

¹²⁶ Djelo nije kazneno djelo; postoje isključujuće okolnosti u odnosu na krivnju; postoje isključujuće okolnosti u odnosu na kazneni progon; nedostatak za osnovanu sumnju potkrjepljujućih dokaza.

¹²⁷ Članak 149. stavak 1. ZKP-a.

¹²⁸ Članak 224. stavak 2. i članak 225. u vezi sa člankom 55. ZKP-a.

¹²⁹ Posebice ako je kazneni postupak obustavljen zbog meritornih razloga iz članka 224. stavka 1. točaka 1., 2. i 4. ZKP-a, a ne zbog postupovnog razloga iz stavka 3. istog članka.

stupka ne bi bila zapreka nastavku progona pokretanjem novog, oštećeničko-tužiteljskog kaznenog postupka.¹³⁰ Pitanje troškova riješilo bi se tada zasebno u svakom od odvojenih kaznenih postupaka.¹³¹ Međutim, takvo rješenje u smislu poštivanja načela *ne bis in idem* ne bi bilo u skladu s praksom Europskog suda za ljudska prava, koji u svojim odlukama obustavu postupka ipak tumači suštinski, kao meritornu odluku o kaznenopravnoj odgovornosti, bez obzira na to je li taj postupak obustavljen od strane državnog odvjetnika ili suda.¹³² Stoga bi nastavak kaznenog progona od strane oštećenika kao tužitelja trebalo smatrati nastavkom jednog jedinstvenog kaznenog postupka, na način da taj postupak nije stvarno pravomoćno obustavljen samim donošenjem rješenja o obustavi istrage, već protekom roka u kojem je oštećenik kao tužitelj, sukladno uputi državnog odvjetnika, mogao preuzeti kazneni progon, ali to nije učinio.¹³³

Zaključak o jedinstvenosti kaznenog postupka ipak ne rješava postupovno pitanje obveze donošenja deklaracije o terećenju proračunskih sredstava u državnoodvjetničkom rješenju o obustavi istrage budući da je člankom 149. stavkom 1. ZKP-a jasno propisano da se odluka o obustavi i odluka o trošku donose istim rješenjem. Iz navedenog proizlazi da bi o dijelu troškova „državnoodvjetničkog” kaznenog postupka u od strane oštećenika kao tužitelja nastavljenom kaznenom postupku u trenutku donošenja meritorne sudske odluke već bilo prethodno odlučeno, dok bi se trebalo odlučiti samo o troškovima nastalim u nastavljenom kaznenom postupku, s novim ovlaštenim tužiteljem kao strankom. Posljedica obveze ovakva odlučivanja bila bi apsurdna pravna situacija da osoba osuđena u jedinstvenom kaznenom postupku snosi samo dio troškova kaznenog postupka, dok je njihova dijela praktično oslobođena, iako je proglašena kaznenopravno odgovornom za počinjenje kaznenog djela. Jedno od mogućih rješenja, *de lega*

¹³⁰ Sukladno članku 2. stavku 1. ZKP-a, po kojem svaki ovlašten tužitelj provodi „svoj” kazneni postupak.

¹³¹ Državnoodvjetničkog na temelju članka 149. stavka 1. ZKP-a, a oštećeničko-tužiteljskog na temelju članka 148. stavka 1. ili članka 149. stavka 3. ZKP-a.

¹³² V. presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Mihalache protiv Rumunjske* (zahtjev broj 54012/10) od 8. srpnja 2019., u kojoj sud ističe: „U svakom je predmetu zapravo važno pitanje je li predmetnu odluku donijelo tijelo vlasti koje sudjeluje u sudovanju u predmetnom nacionalnom pravnom sustavu te je li tom tijelu vlasti domaćim pravom dodijeljena nadležnost za utvrđivanje počinjenja i, prema potrebi, kažnjavanja nezakonitog ponašanja za koje je optužena određena osoba. Činjenica da ta odluka nije presuda ne može dovesti u pitanje oslobođenje ili osudu pojedinca s obzirom na to da takav postupovni i formalni aspekt ne može imati utjecaj na učinke same odluke... Stoga Sud smatra da postupanje suda nije nužno za postojanje odluke.” (dostupno na: https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Presude%20i%20odluke/STRANE%20PRESUDE%20I%20ODLUKE//CASE%20OF%20MIHALACHE%20v.%20ROMANIA_HR.pdf – pristupljeno 15. listopada 2024.).

¹³³ Osam dana od dana primitka odluke o obustavi istrage. Ako kazneni progon nije nastavljen, deklaratorna odluka o troškovima kaznenog postupka na teret proračunskih sredstava postaje pravomoćna.

ferenda, bila bi izmjena članka 149. stavka 1. ZKP-a formulacijom „izreći će u posebnom rješenju, a nakon što kazneni progon ne bude nastavljen”, na koji bi se način omogućilo donošenje deklaratorne odluke o trošku po stvarnom, pravomoćnom obustavljanju kaznenog postupka. U suprotnom, ako progon bude nastavljen, takva se odluka i ne bi donosila. Drugo moguće rješenje jest da oštećenik kao tužitelj u uputi o preuzimanju progona iz članka 55. ZKP-a bude upozoren i na „nepravomoćnost” deklaratorne odluke o trošku na teret proračunskih sredstava u slučaju nastavka kaznenog progona te da će se u konačnici o obvezi snošenja svih troškova jedinstvenog kaznenog postupka odlučiti primjenom članka 148. stavka 1. ili članka 149. stavka 3. ZKP-a.

2.5. Obveza državnoodvjetničke provjere osuđenikova imovinskog stanja nakon oslobođenja plaćanja troškova

Člankom 148.a ZKP-a državnom odvjetniku propisana je obveza da u razdoblju od deset godina od pravomoćnosti odluke o troškovima kontinuirano provjerava imovinsko stanje osuđenika oslobođenog plaćanja te da, ako utvrdi da se to imovinsko stanje izmijenilo u odnosu na vrijeme kada je donesena odluka o troškovima, predsjedniku vijeća predloži da osuđenik snosi sve ili dio troškova kaznenog postupka. S obzirom na broj otvorenih kaznenih predmeta na kojima državna odvjetništva, posebice općinske razine, rade svake godine, jasno je kakvo opterećenje za svakodnevni rad državnog odvjetništva predstavlja opisana obveza. Moguće rješenje, koje bi olakšalo i automatiziralo provjeru imovinskog stanja, moglo bi se tehnički implementirati povezivanjem različitih registara (s jedne strane Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije kao tijela koje vodi kaznenu evidenciju,¹³⁴ a s druge strane porezne uprave, carine, zemljišnih knjiga, katastra, sudskog registra, registara vozila, zrakoplova i plovila, bankovnih registara za koje državna tijela, poput FINA-e, imaju mogućnost nadzora, registara mjenjačnica virtualnih valuta i dr.) preko osuđenikova osobnog identifikacijskog broja,¹³⁵ a kako bi se svaka promjena u imovinskom stanju te osobe odmah detektirala i označila („flagirala”), dok bi se informacija o toj promjeni kroz povezane informacijske sustave državnih tijela voditelja registara s informacijskim sustavom državnog odvjetništva (CTS-om) automatski dostavila državnom odvjetništvu, uz notifikaciju

¹³⁴ Koju bi bilo potrebno dopuniti s podatkom uz svaku presudu „oslobođen snošenja troška kaznenog postupka”. Navedeno rješenje zahtijevalo bi i dopunu članka 6. točke b) Zakona o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (Narodne novine, broj 143/12, 105/15, 32/17 i 53/22 – dalje Zakon o pravnim posljedicama osude).

¹³⁵ Ta je povezanost u nekom dijelu već uspostavljena. U članku 8. stavku 1. Zakona o pravnim posljedicama osude određeno je da Ministarstvo pravosuđa podatke iz članka 6. toga Zakona, koje upisuje u evidenciju, zaprima od drugih nadležnih tijela, čije odluke mijenjaju podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju.

o njezinu primitku.¹³⁶ Na normativnoj razini mogao bi se dopuniti članak 148.a ZKP-a načelnim propisivanjem obveze državnim tijelima voditeljima registara da dostavljaju informacije o promjeni imovinskog stanja osuđene osobe državnom odvjetništvu (koja bi se stvarno provodila automatizmom, digitalno).

3. ZAKLJUČNO

U ovom radu više je puta istaknuta u praksi uočena činjenica svojevrsne podcijenjenosti važnosti odluke o troškovima kaznenog postupka, koja, sukladno i odredbama ZKP-a o redoslijedu odlučivanja i obrazlaganja odluke, nekako uvijek dolazi na kraju postupka, nakon u pravilu iscrpljujuće analize činjenica i njihove pravne sinteze, sve vezano uz odlučna pitanja krivnje i kažnjavanja. No uzevši u obzir javnosti, pa i sudionicima postupka, često nevidljivu, ali znatnu cijenu pravosudnog aparata te načelo ekonomičnosti postupka, to u svakodnevnoj praksi ne bi trebao biti slučaj. Odluka o troškovima kaznenog postupka zaslužuje isti analitičko-sintetički pristup kao i ostale odluke u kaznenom postupku, a možda i jači teleološki napor tijela koja odlučuju o visini i načinu nadoknade troškova kaznenog postupka s obzirom na zakonsku podnormiranost problematike nadoknade troška u ZKP-u, očito naslijeđenu iz postupovnih propisa koji su mu prethodili. U radu je istaknuta i činjenica različitog odlučivanja o pojedinim pitanjima troškova kaznenog postupka, sukladno i uređenju žalbenog postupka protiv posebnih odluka o troškovima, ali i o široj nedostupnosti prakse koja se odnosi na ta pitanja. Izmjene i dopune ZKP-a jedan su od mogućih načina rješavanja dvojbi u sudskoj ili državnoodvjetničkoj praksi, ukratko obrađenih u ovom radu, drugi je suštinsko tumačenje postojećih odredbi, u kojem je nužno propis primjenjivati s obzirom na svrhu koju uređuje te sukladno pravnim načelima i standardima iskristaliziranim u sudskoj, državnoodvjetničkoj, ustavnosudskoj i praksi Europskog suda za ljudska prava (samo primjerice: troškovi kaznenog postupka kao trošak „usluge“ koju pravosudni aparat pruža zbog povrede kaznenim zakonom zaštićenog pravnog dobra, kazneno djelo i njegov počinitelj kao primarni uzroci postupanja pravosudnog aparata, načelo ekonomičnosti postupka, načelo nužnosti poduzimanja radnji u postupku, opseg pojma „zastupanja“ počinitelja kaznenog

¹³⁶ Uz potrebu izmjene članka 9. stavka 2. Zakona o pravnim posljedicama osude na način da se kao svrhu omogućavanja neposrednog pristupa državnog odvjetništva podacima o pravomoćno osuđenim osobama općenito odredi potrebom provođenja postupaka iz nadležnosti državnog odvjetništva nakon pravomoćnosti presude. Problematičnim bi za obvezu postupanja iz članka 148.a ZKP-a u zakonskom roku od 10 godina te dobrovoljnu ili ovršnu naplatu troška moglo biti donošenje rješenja o rehabilitaciji (članak 20. Zakona o pravnim posljedicama osude), a nakon proteka rehabilitacijskih rokova kraćih od roka iz članka 148.a ZKP-a, s učinkom brisanja podataka iz kaznene evidencije.

djela u punom sadržaju, a ne samo formalno, svrhovitost i opravdanost preuzimanja kaznenog progona od strane žrtve, kverulijansko podnošenje lažnih kaznenih prijava), što može poslužiti kao putokaz odlučivanju o troškovima kao ipak jednako važnom segmentu odlučivanja u kaznenom postupku.

LITERATURA:

1. Garačić, A., Novosel, D. *Zakon o kaznenom postupku u sudskoj praksi*, Libertin naklada, Rijeka, 2018.
2. Garačić, A., *Zakon o kaznenom postupku, Pravni lijekovi*, Libertin naklada, Rijeka, 2014.
3. Novosel, D.; Hrvoj Šipek, Z., Dosuđivanje i naplata troškova kaznenog postupka u korist Proračuna Republike Hrvatske, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 13, br. 2, 2006, str. 1051–1078.
4. Pavišić, B., *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Templar-book, Šmrika, 2015.
5. Pavlović, Š., *Zakon o kaznenom postupku*, Libertin naklada, Rijeka, 2018.

Summary

Tomislav Brđanović*
Goran Supančić**

COSTS OF THE CRIMINAL PROCEDURE IN JUDICIAL AND STATE ATTORNEY PRACTICE

In this paper, in the “court” part, the concept of costs of criminal proceedings is considered in terms of content and time, where the types of costs are considered only with regard to the issue of the lawyer’s reward as a legal representative of a participant in the process. In the part on decisions on costs, a parallel overview is given of provisions of the Criminal Procedure Act on costs in connection with judicial practice and legal viewpoints, primarily on problematic situations in judicial practice. In the “state attorney” part of the paper, the authors deal with issues in which the state attorney decides on the costs of the criminal procedure, when the state attorney decides on the advance payment of costs, when the police are obliged to pay costs, awards to the defence attorney in the case of evidentiary actions, suspension of the procedure and payment of costs, and relief of the state attorney’s obligation for monitoring the property status of convicted persons who are exempt from paying the costs of the procedure. In the concluding remarks, the authors attempt to summarise the presented practical problems and the answers that practice has provided to these problems.

Keywords: definition of procedural costs, types of procedural costs, decisions on procedural costs, court and state attorney practice on costs of the criminal procedure

* Tomislav Brđanović, Judge/President of the Criminal Department of the County Court in Varaždin; Tomislav.Brdanovic@zsvz.pravosudje.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7350-3408>

** Goran Supančić, Deputy State Attorney in the County State Attorney’s Office in Varaždin; Goran.Supancic@zdovz.dorh.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0549-2107>